

330-954792

MAN/LOK

32151

A Socio-Economic
Study of
SENIOR WOMEN
in South Kokan

S.N.P.S. College, Malvan
Ph.02365-252079

SR

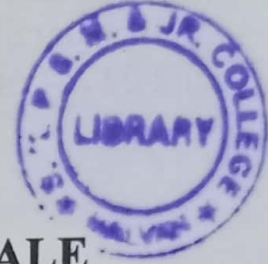
1/32151

S.N.P.S. College, Malvan

UGC MAJOR RESEARCH PROJECT

**A SOCIO-ECONOMIC STUDY OF SENIOR WOMEN IN
SOUTH KONKAN (MAHARASHTRA)**

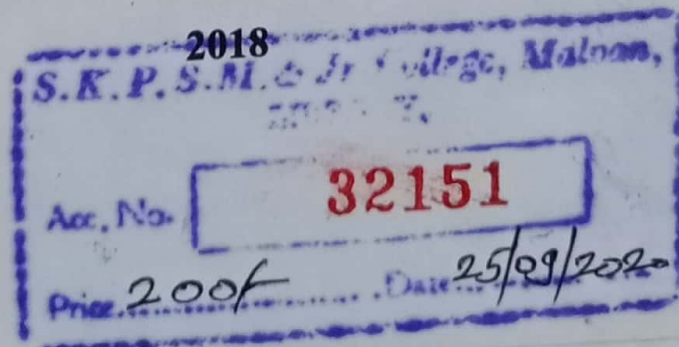
**PRINCIPAL INVESTIGATOR
PRIN. DR. SHRIRANG MANDALE**

**CO-INVESTIGATORS
MR. A.N. LOKHANDE
MR. B. D. INGAVALLE
MR. P.N. KAMBLE**

**S.K.PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,
MALVAN, DIST- SINDHUDURG
(MAHARASHTRA)**

330.954792

MAN/LOK

32151

Printer -
Rajhuns Printing Press
250, B/27, Bhausingji Road
Nagala Park, Kolhapur
Maharashtra - India
Ph : 0231-2664630/2666360

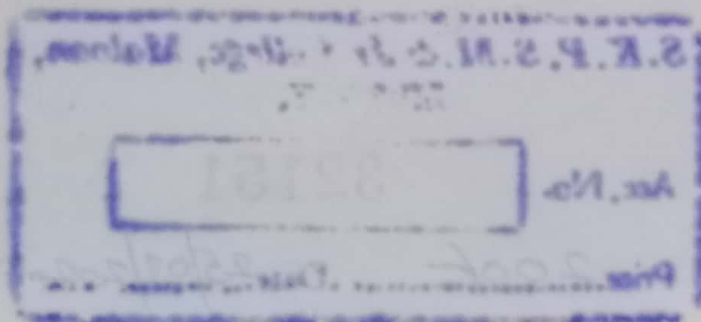

Publisher -

Saisandhya

Shrirang Bapurao Mandale
Bhagirath Residency, G-1,
kadamwadi Road,
Kolhapur
Mob : 9960146143

First Edition 2018 by S. B. Mandale
Copy Rights - All Rights Reserved
ISBN - 978-81-935837-7-7
Price - INR 200.00

Preface

The present study is the outcome of co-operation and help extended by our well wishers. I would like to record my deep sense of gratitude to all those who have helped and supported me in this academic endeavour. This study examines the socio economic condition of the older women of rural south konkan. The study is organized in six chapters, Chapter-I deals with introduction and research framework of the study, Chapter II Review of literature, Chapter III Profile of South Konkan region, Chapter IV Government policies about senior women, Chapter V Data analysis and interpretation Chapter VI Major Findings and Policy implications. Investigators and researchers express deep sense of gratitude to the University Grants Commission for proving financial support for conducting the study.

The credit of completion of this project goes to the UGC for assisting the adequate funds to carry out the research project successfully. Hence, I must thank the UGC for the help rendered to me. I also thank to Prof. Rajpal Hande, Director, BCUD and other officials of the University of Mumbai for supporting this Major Research Project.

I would like to express my deep sense of gratitude towards Prof. Dr. L.G. Burunge, Professor & Head, Department of Economics, University of Mumbai, Prof. Dr. P.A. Koli, Prof Dr. P.S.Kamble from Department of Economics, Shivaji University Kolhapur for their valuable suggestions. I am also grateful to Prof. R.B. Deshmukh, Prof. S.I. Kamble, Dr. Anil Sawant, Prof. L.B. Ghalage, Prof. D. R. Koli, Prof. L.S. Sitafule, Dr. Parhar, Prof. Bharat Solapure for their kind cooperation.

I must express my sincere appreciation to my wife Dr. Mrs. Shailaja Mandale, my daughter Sayali and Sharvari for their unremitting support and encouragement of this research work.

A word of thank to Mr. A.N. Lokhande, Mr. B. D. Ingavale, Mr. P.N. Kamble for sharing long hours of work for collection of data, analysis, tabulation and preparing the study report. I sincerely express my deep gratitude to my research fellow Dr. Arjun Lakhe his innate and incessant assistance in data collection, tabulation

and its analysis through SPSS work sheets.

Good work always is possible with the help of so many helping hands but the errors if any are totally ours. It is hoped that the study would be found useful for policy makers and planners.

Dr. Shirang Mandale
Principal Investigator

ABOUT THE AUTHORS

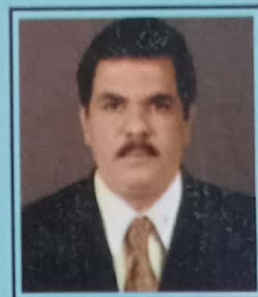
Principal Dr. Shrirang Mandale - M.A. Ph.D.

At Present he is working as a Principal in the S.K.Patil Sindhudurg Mahavidyalaya Malvan, Sindhudurg, Maharashtra. Twenty one Research Scholars have completed their research work under his guidance (18 M.Phil and 03 Ph.D). He has completed a Major Research Project approved by UGC New Delhi. He has participated and presented Research papers in various National/State seminars/Conferences held at various Universities.

Dr. Anant N. Lokhande - M.A., D.C.M. & Ph.D.

Dr. Anant Lokhande is Associate Professor and Head of the Department of Economics at Sant Rawool Maharaj Mahavidyalaya, Kudal, Dist. Sindhudurg. He has teaching and writing experience of long standing exceeding 28 years. He is recognized Post-Graduate Teacher in Economics of University of Mumbai. He has Successfully completed one UGC Major Research Project as Co-investigator and 3 Minor Research Project of University of Mumbai. He has written several articles and presented more than 15 papers in Seminar's/Conferences at National level.

Dr. B. D. Ingawale - M.A. (Economics), B.Ed., Ph.D. (Economics)

Dr. B. D. Ingawale has been working as an Assistant Professor of Economics in Maharana Pratapsinh Shikshan Sanstha Mumbai's Anandibai Raorane Arts, Commerce & Science College, Vaibhavwadi, Sindhudurg, Maharashtra. He has total 23 years of teaching experience. The title of his topic for Ph. D. was "A Economic Study of Horticulture Beneficiaries in Sindhudurg District Under Employment Guarantee Scheme." He has Successfully completed one UGC Major Research Project as Co-investigator. His several research papers are published in national journals. He has attended several workshops, seminars and conferences and presented research papers.

Prof. Pralhad Namadev Kamble - M.A., M.Phil., SET, NET

Prof. Pralhad Namadev Kamble is working as an Assistant Professor in Dept. of Economics, Shri. S.H.Kelkar College Devgad, Dist-Sindhudurg since 2008. He has presented many research papers at various International, National and State Level conferences across India. He has Successfully completed one UGC Major Research Project as Co-investigator. He has also published many research papers in different reputed journals. He also teaches for P. G. level. He is also working on various committees or Centers run by the college as an In-Charge and Member also.

Interdisciplinary Journal
Registration No. 3341/2010

Vol. No. 20 Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277-4858

year - 2017-18

13

Page - 192-197

42

THE KONKAN GEOGRAPHER

*Interdisciplinary Peer Reviewed
National Level Research Journal*

Half-Yearly

**Chief Editor
Dr. R. B. Patil**

**KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA
SINDHUDURG - MAHARASHTRA - 416602**

21	Route Optimisation of Municipal Solid Waste Management in Belagavi City	Sri. Prasanna B. Joshi Dr. Abhay M. Patil	83-90
22	Social Investments for Social Value Creation	Purushottam V. Bhandare	91-94
23	Women Empowerment by Self Help Groups (SHGs) : A Case Study of Four Villages of Walwa Tehasil, Sangli District (Maharashtra)	Dr. Snehal M. Rajhans	95-100
24	Rural Tourism Development In Sindhudurg District	Prof. Kamlesh R. Kamble	101-102
25	Agricultural Land Use Pattern of Kolhapur District: A Geographical Analysis (2011)	Shri. Bharat Patil Dr. B. S. Jadhav	103-107
26	Demographic Characteristics Of Dange Tribal In-Migrants In Kolhapur City Of South Maharashtra	Prof. Kadam Rajaram Dr. Ashish Jadhav	108-111
27	Spatio-Temporal Study Of Primary Milk Cooperative Societies of Satara District	Mr. P. S. Shende Dr. S. S. Kothawale Dr. S. D. Ingale	112-118
28	A review of Sustainable Development in India	Anil Yadav Kartik Arora	119-121
29	MCH Services in Mysore District : A Spatio-Temporal Analysis	Miss. Rajeshwari Dr. B. N. Shivalingappa	122-126
30	Sex Ratio in Yavatmal District (Maharashtra State)	Dr. Jyostana M Shivankar	127-129
31	Dependency Ratio in Amravati District of Maharashtra State	Dr. Vishal S. Moon	130-132
32	Agriculture And Five Year Plans In India	Dr. Abasaheb D. Jadhav	133-136
33	Agro Tourism- Sustainability In Agricultural Sector - A Case Study of Agro-Eco Tourism "Tarapa"	Prof. Ravindra Deodhar Dr. S. A. Thakur	137-141
34	Farmers' Suicides in Karnataka : The Spatial-Temporal Analysis	Mr. Sawant Sushant Anil Dr. Shivananda Chinnappanavar	142-146
35	Potential of Water tourism in India	R. G. Jadhav S. R. Kumbhar	147-152
36	Remote Sensing Application in Agricultural Development	Dr. Rathod Balu Laxman Ms. Rathod Ranjana H. Mr. Auti S. Kamasahab	153-155
37	मालवा-निमाड क्षेत्र (म.प्र.) में सोयाबीन की खेती पर जलवायु का प्रभाव खरगोन जिले के विशेष सन्दर्भ में सन् 2008-2018	डॉ. आर. आर. आर्य	156-162
38	झारखंड में भूमि के उपयोग का बदलता स्वरूप एक भौगोलिक अध्ययन	डॉ. जगदीश कुमार महतो	163-167
39	रत्नागिरी जिल्ह्यातील नागरीकरण आणि आठरातील लोकसंख्या परिवर्तनाचा अभ्यास	पा. आर. पी. कांबडे	168-171
40	भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा	पा. डॉ. आर. पी. पाटील	172-176
41	मालवण तालुक्यातील किनारपट्टीय पर्यटन स्थळांचा भौगोलिक अभ्यास	पा. मुकुमार दत्ता पाटील	177-191
42	शाश्वत शेतीची नितांत गरज	प्रा. एस. एम. बुवा	192-197
43	कोल्हापूर जिल्ह्यातील तालुकानिहाय पिकसंवोग सन-2010-2015	डा. आर. एन. काटकर डा. एम. आर. खोत्रे	198-200
44	साखळी बंधान्यामुळे कृषी भूमीउपयोगात झालेला बदल: एक भौगोलिक अभ्यास	श्री. दिपक हुजरे प्रा. आर. एस्. कदम	201-205
45	दोडामार्ग तालुक्यातील वनसंपदेचा अभ्यास	डा. व्ही. पी. गायकवाड प्रा. एस. पी. दिवटे	206-218
46	सामूहिक स्वयंचालित टिबकसिंचन काळाची गरज : मौजे कारगारवाडी ता. करवीर गावचा वीज व पाणी बचतदृष्ट्या सुलभ अभ्यास	डा. एस. डी. इंगळे	219-225
47	साहसी खेळ व पर्यटनाच्या संधी - आंबोली सिंधुदुर्ग	प्रा. डॉ. पी. डी. गायकवाडे	226-229
		अभिजीत वाडीकर संदिपराज औताडे	

शाश्वत शेतीची नितांत गरज

प्रा. डॉ. आर. एन. काटकर प्रा. डॉ. एम. आर. खोत

स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

भारतीय शेतीचे (१) स्थानिक परिस्थितीशी सुसंगत अशा काटक बियाणांचा वापर (२) मातीचे स्वास्थ्य टिकवून ठेवणे (३) शेतातील जैवविविधता (विशेषतः पिकांची) असे तीन मुख्य आधार होते. या मजबूत पायांवरच भारतीय शेती गेली साडेसाहस हजार वर्षे टिकून राहिली. शाश्वतता टिकवून राहण्यासाठी इतर नैसर्गिक संसाधनांचे - जसे पाणी, माती व जंगले यांचे जतन करणे गरजेचे आहे याची ठामस्यांना जाणीव होती व तसे करण्याची परंपरा होती. दक्षिण भारतात (महाराष्ट्रातील पूर्व विदर्भात देखील) गावपातळीवर तलाव राखल्या जाऊन त्यातून शेतीसाठी पाटाने पाणी देण्याची व्यवस्था होती. दर उन्हाळात हंगाम संपल्या नंतर या तलावातील गाळ काढणे गावपातळीवरील गाव काढून त्यातून शेतीसाठी पाटाने पाणी देण्याची व्यवस्था होती. दर उन्हाळ्यात हंगाम संपल्यानंतर या तलावातील गाळ काढणे (व त्या सुपीक मातीचा शेतात वापर करणे) किंवा या तलावांच्या भिंतांची उगडुजी करणे ही कामे सामूहिक पद्धतीने केली जायची. जिथे फक्त कोरडवाहू शेतीच होऊ शकत होती, अशाही ठिकाणी शेता देण्याची पद्धत होती. अशा कोरडवाहू जमिनीत तसेच कमी पावसाच्या क्षेत्रात कोणती पिके घ्यायची याचेही एक धारण होते. फेरपाट व मिश्रपीक पद्धतीचा वापर हा अनुभवजन्य होता. त्यामुळेच इंग्लंड या देशात येऊन शेतीव्यवस्थेत डबळाडबळ करण्याआधीच्या काळापर्यंत शेतीची उत्पादकताही बरीच जास्त होती. दुष्काळावर मात करण्याची सामाजिक व्यवस्था होती. त्यात गावपातळीवर पेबासारख्या अडचणीच्या काळात मदतीला येईल अशी धन साठवणूकीची व्यवस्था होती तसेच राज्यकार्यकर्त्यांकडून शेतकऱ्यांना दुष्काळी वर्षात बियाणे पुरविण्याची आणि गरिब गरजू जनतेला दुष्काळी कामे काढून अन्न पुरविण्याची पद्धत होती. म्हणूनच इंग्लंडची राजवट सुरु होण्या आधीच्या जवळपास दोन हजार वर्षांच्या काळात २२ मोठे दुष्काळ देशात येऊन गेले. तरी फार मोठी मनुष्य हानी झाल्याच्या नोंदी आपल्या इतिहासात दिसत नाहीत.

भारताने जगाला जी शेती शिकविली ती सेंद्रिय होती. नंतर त्यात बदल होत गेले. सेंद्रिय शेतीचे खरे स्वरूप महाराष्ट्रातील शेतकरीच आहेत. विदर्भात त्यांनी सेंद्रिय कापूस शेती सुरु केली. आता विविध राज्यांत ती सुरु झाली आहे. सन २०११ मध्ये सुमारे ३२ लाख टन सेंद्रिय मालाचे भारतात उत्पादन झाले. ज्यांची किंमत आठ हजार कोटी रुपयांपर्यंत जाते. शेतकऱ्याला जो बाजारभाव मिळतो त्याला अनुसरून हा आकडा काढण्यात आला आहे. या उत्पादनापैकी परदेशातील निर्यात केवळ सातशे कोटी रुपयांची आहे. निर्यातीपेक्षा भारतातच सेंद्रिय मालाचा मोठी बाजारपेठ आहे. पाच वर्षांपूर्वी देशात सेंद्रिय मालासाठी ४०० ते ५०० विक्री केंद्रे (आऊटलेट) उघडली होती. त्यांची संख्या वाढून ती ६००० ते ७००० पर्यंत पोचली आहे. देशांतर्गत या आऊटलेटची उताडान १०० कोटीपर्यंत पोचली आहे. सन २००४ ते २००९ या काळात सेंद्रिय शेती व बाजारपेठेचा प्रसार अधिक झाला. यानंतर त्याचा वेग कमी झाला आहे.

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary Journal Volume No. 20 Nov.-Dec. 2018
Registration No. 3341/2010 ISSN 2277 - 4858

EDITORIAL BOARD

- Chief Editor** - Dr. R. B. Patil Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Associate Editor** - Dr. S. A. Thakur, Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Dr. H. M. Pedneker, Mumbai University (M.S.)
- Advisors** - Dr. P. G. Saptarshi, Ex. Head Envi. Science .Pune University (M.S.)
- Dr. N. R. Dash, M.S. University Baroda, Vadodara, (Gujarat)
- Dr. L. Manawadu, Prof. & Head in Geography, Uni. of Colombo, Sri Lanka
- Panel of Experts** - Dr. G. Bhaskaran .University of Madras (Tamilnadu)
- Dr. Debjani Roy, Nirmala College, Ranchi University (Jharkhand)
- Dr. Basavraj Bagade, R. C. University, Belgavi (Karnataka)
- Dr. R. P. Mishra, H. S. G. Sagar University (Madhya Pradesh)
- Dr. A.H. Nanaware Shivaji.College, Barshi, Solapur University
- Dr. Nandkumar Sawant, Chougule Collge, Madgaon (Goa University)
- Members** - Dr. Moushumi Datta, N. Khandwala Collge, Malad (Mumbai University)
- Dr. V Sanalkumar, Pulluvazhi, Ernakulam, (Kerala)
- Dr. A. M. M. Amanat Ullah Khan. Dhaka University, (Bangladesh)
- Koichi KIMOTO Professor, Chair, Dept. of Liberal Arts
Hiroshima Jogakuin University, (Japan)
- Prof. Ajit Patil, IDOL, University of Mumbai.

The statement and opinions expressed in various articles are those of the authors and do not necessarily reflect the view of the Society or Editorial Board. Any part of the Article published in the journal cant not be reproduced without prior permission of the Secretary of the Society.
Copy Right - The Konkani Geographers Association of India, Sindhudurg.

Address for all Communication

Dr. R. B. Patil

Secretary, Konkani Geographers' Association of India

House No. 3056, Teachers' Colony, A/p. Phondaghat,

Tal. Kankavli, Dist. Sindhudurg - 416 602 (Maharashtra).

Tel. (02367) 254534, Mob. 09421148078, Email : drrajaram75@gmail.com

लोकराजा राजर्षी

संपादक

डॉ. दुष्यंत मनोहर कटारे

कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव, ता. जि. लातूर

Scanned by CamScanner

Scanned by CamScanner

Scanned with CamScanner

लोकराजा राजर्षी

संपादक

डॉ. दुष्यंत मनोहर कटारे

कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव
ता. जि. लातूर

युगप्रवर्तक
प्रकाशन

Scanned by CamScanner

Scanned by CamScanner

Scanned with CamScanner

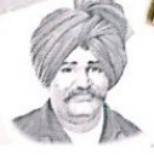

लोकराजा राजर्षी

ISBN : 978-81-937477-1-1

- ♦ **लोकराजा राजर्षी**
(Lokraja Rajarshee)
- ♦ ISBN : 978-81-937477-1-1
- ♦ **संपादक**
डॉ. दुष्यंत मनोहर कटारे
कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव
ता. जि. लातूर-४१३ ५३१.
- ♦ **प्रथमावृत्ती : १५ ऑगस्ट, २०१८**
- ♦ **प्रकाशक**
© **सुनंदा दुष्यंत कटारे**
युगप्रवर्तक प्रकाशन,
श्रावस्ती निवास, सिद्धार्थ हौसिंग सोसायटी, यशवंत शाळेच्या पाठीमागे,
नांदेड नाका, लातूर-४१३ ५१२.
संपर्क : ८३०८३०५०५०
- ♦ **अक्षरजुळणी**
दत्ता मस्के, दिगंबर मस्के
विश्व ऑफसेट प्रिंटर्स, बाभळगाव ता. जि. लातूर-४१३५३१
संपर्क : ७०५८८४८६४८
- ♦ **मुखपृष्ठ-सजावट**
डॉ. मा. ना. गायकवाड,
कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव
- ♦ **मुद्रक**
विश्व कॉम्प्युटर सर्व्हिसेस, बाभळगाव
- ♦ **स्वयंमहाय्यता निधी**
₹ १०००/- (एक हजार रुपये)

*प्रस्तुत ग्रंथातील लेखकांच्या मताशी संपादक, प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

संपादक मंडळ

अतिथी संपादक

डॉ. पंडित विद्यासागर

कुलगुरु, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

संपादक

डॉ. दुष्यंत मनोहर कटारे

कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव ता. जि. लातूर

कार्यकारी संपादक

प्रा. परमेश्वर हटकर

माऊली महाविद्यालय, वडाळा ता. उत्तर सोलापूर जि. सोलापूर

सहसंपादक

डॉ. जयद्रथ जाधव

शिवाजी महाविद्यालय, रेणापूर जि. लातूर

सहसंपादक

डॉ. लहू वाघमारे

शिवजागृती महाविद्यालय, नळेगाव, ता. चाकूर, जि. लातूर

सदस्य

प्राचार्य डॉ. मनोहर तोटरे

अण्णा भाऊ साठे महाविद्यालय, मुखेड

प्राचार्य डॉ. सुनील कांबळे

प्रा. डॉ. एन. डी. पाटील महाविद्यालय, मलकापूर

डॉ. पंचशील एकंबेकर

वसंतराव नाईक महाविद्यालय, नांदेड

डॉ. डी. एम. तंगलवाड

सहायक कुलसचिव, स्वा. रा. ती. म. विद्यापीठ, नांदेड

डॉ. प्रदिप सूर्यवंशी

दयानंद कला महाविद्यालय, लातूर

डॉ. नारायण तु. कांबळे

स्वामी विवेकानंद महाविद्यालय, शिरूर (ता.), जि. लातूर

डॉ. उज्वला सामंत

स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

डॉ. एस. एन. रविदास

कला व वाणिज्य पदवी महाविद्यालय, जवाहरनगर, जि. भंडारा

डॉ. ठकसेन राजगुरे

स्वा.से.श्री.क.रा.इन्नाणी महाविद्यालय, कारंजा (लाड), जि. वाशिम

डॉ. इ. जा. तांबोळी

सोशल कॉलेज, सोलापूर

डॉ. मा. ना. गायकवाड

कै. व्यंकटराव देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव ता. जि. लातूर

प्रा. के. एम. लोखंडे

आर.एन.सी. आर्ट्स, जे.डी.बी. कॉमर्स अॅन्ड एन.एस.सी. सायन्स कॉलेज, नाशिकरोड

डॉ. अनिल वाडकर

श्री कुमारस्वामी महाविद्यालय, औसा, जि. लातूर

डॉ. लक्ष्मण शिराळे

विदर्भ महाविद्यालय, बुलडाणा

५४. राजर्षी शाहू महाराज आणि स्त्रियांचे कायदे

डॉ. उज्वला सामंत

स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

भारतीय सामाजिक इतिहासात फुले-शाहू-आंबेडकर ही त्रयी अग्रगण्य आहे. दाहक समाजवास्तवाचा सामना या तिघांनाही करावा लागला. या त्रयीपैकी एक आहेत लोकराजा राजर्षी शाहू महाराज.

राजा हा उत्तम प्रशासक असलाच पाहिजे ही आपल्या देशाची परंपरा आहे. वैभव संपन्नता व सत्तापिपासू वृत्ती ही राजाची स्वाभाविक वृत्ती. पण शाहू महाराज खऱ्या अर्थाने लोकांचा राजा होते, त्यांना राजर्षी म्हणून संबोधले जाते. एका बाजूला राजसत्ता तर दुसऱ्या बाजूला ऋषींची विरक्ती या दोन्ही गोष्टी या मितभाषी, संवेदनशील राजापाशी होत्या. शाहू महाराजांचा सामाजिक दृष्टिकोन प्रगल्भ होण्यामागे त्यांच्या स्वतःच्या आयुष्यातील अनुभव अधिक बोलके उरतात. १८८९ ते १८९२ या कालावधीत त्यांचे गुरु फ्रेझर यांचे त्यांना मिळालेले मार्गदर्शन व या मार्गदर्शनाखाली त्यांनी केलेले भारत व विदेश दौरे हे तत्कालीन सामाजिक व सांस्कृतिक स्थिती पडताळण्यासाठीच झाले होते. तरीही शाहू महाराजांच्या आयुष्यात वेदोक्त प्रकरण घडण्यापूर्वीपर्यंत त्यांच्या विचारांची दिशाही काही प्रमाणात पुराणमतवादीच होती. पण वेदोक्त प्रकरणाने खऱ्या अर्थाने शाहू महाराजांना अंतर्बाह्य बदलले. एक प्रगतशील राजा म्हणून त्यांची ओळख जगाला झाली.

शाहू महाराज हे घाटगे घराण्याचे वंशज होते. त्यांचे पूर्वाश्रमीचे नांव यशवंतराव घाटगे. ते छत्रपतींच्या घराण्यात दत्तक म्हणून गेले. तेव्हा त्यांचे 'शाहू महाराज' असे नामकरण झाले. शाहू महाराजांचे वडील आबासाहेब हे वृत्तीने पुरोगामी होते. त्यांनी मुलींची शाळा, मुलींचा ट्रेनिंग क्लास सुरु केला. त्यांची शिक्षणाची तळमळ, शेतकऱ्यांविषयीची आस्था, शिकारीची आवड यांचा प्रभाव शाहू महाराजांवर होता. तसेच त्यांच्यावर विविध समाजसुधारकांचाही प्रभाव होता. महात्मा फुले, लोकमान्य टिळक, आगरकर, न्यायामूर्ती रानडे, सयाजीराव गायकवाड, दादोबा पांडुरंग तर्खडकर, विष्णुशास्त्री चिपळूणकर, गोपाळ हरी देशमुख यासारख्या समाजसुधारकांनी तत्कालीन स्त्रीजीवनावर प्रकाश टाकला होता. बालविवाह, जरठविवाह, केशवपन यासारख्या अनिष्ट रुढींवर या समाजसुधारकांनी हल्ला चढवला. आपले कार्य व लेखणी या माध्यमातून या समाजसुधारकांनी समाज सुधारणेचे धडे दिले.

समाजातील अतिसंवेदनशील विषय म्हणजे स्त्रिया. एक राज्यकर्ता म्हणून आपल्या राज्यातील स्त्रियांचा शाहू महाराजांनी अतिशय डोळसपणे विचार केला. स्त्रियांसाठी त्यांनी कायदा हातात घेतला. कोल्हापूर संस्थानापुरते कायदे शाहू महाराजांनी केले. आपल्या २ एप्रिल १८९४ रोजी काढलेल्या जाहिरनाम्यात आपली भूमिका त्यांनी मांडली आहे ते म्हणतात, "आमची सर्व प्रजा सतत तृप्त राहून सुखी असावी, असे तिचे कल्याणाची सतत वृद्धी व्हावी व आमचे संस्थानची हर प्रकारे भरभराट होत जावी अशी आमची उत्कट इच्छा आहे." यावरून त्यांची प्रजेविषयीची भावना स्पष्ट होते. पुरुषांप्रमाणे स्त्रियांनाही शिक्षण मिळालेच पाहिजे हा त्यांचा आग्रह होता. त्यासाठी ते सतत प्रयत्नशील राहिले राज घराण्यातील स्त्रियांना वेगळे शिक्षण दिले पाहिजे या मताचे महाराज होते. राजाराम कॉलेजमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या मुलींना त्यांनी फी माफी व शिष्यवृत्त्या सुरु केल्या. मुलींच्या राहण्याची, जेवणाची व शिक्षणाची सोय होण्यासाठी महाराजांनी जातीने लक्ष घातले. त्यांनी पुरुषांइतकेच स्त्रियांनाही महत्त्व दिले. त्यांच्यावरील अन्याय कमी करून माणूस म्हणून त्यांनी जगावे, यासाठी आपल्या

Interdisciplinary Journal
Registration No. 3341/2010

Vol. No. 21 Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277-4858

THE KONKAN GEOGRAPHER

*Interdisciplinary Peer Reviewed
National Level Research Journal***

Half-Yearly

Chief Editor
Dr. R. B. Patil

**KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA
SINDHUDURG - MAHARASHTRA - 416602**

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary National Level Research Journal of the
KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA

INDEX

Sr. No.	Name of the Research Paper	Author	Page No.
1.	Development of Rural Road Infrastructure in India: An Overview	Prin. Dr. T. K. Jadhav	1-3
2.	The Pilgrimage Tourism-Strengths And Weaknesses - A Case Study of Narsobawadi, (Maharashtra)	Dr. M. S. Dabade, Mrs. Madhura C. Pujari	4-8
3.	Rural Housing Program in Kolhapur District Achievement of Pradhan Mantri Awaas Yojana-Gramin	Shri Sanjay N. Patil, Dr. Ranjit B. Pawar	9-11
4.	Morphometric Analysis of Godavari River-Sub-Drainage in Marathwada Region by Using Srtm Data Set	Mr. Balaji B. Waghmare Dr. M. V. Suryawanshi	12-15
5.	Tourist Attractions in Sindhudurg District	Dr. Satish Parshuram Terse	16-17
6.	Role of Business Communication in Tourism Industry	Dr. S. A. Tambade	18-20
7.	A Spatio-Temporal Analysis of Sex Ratio in Panhala Tehsil 1991-2011	Prof. Sunil Bhosale Prof. Sanjaykumar Menshi	21-26
8.	Agro Tourism In Maharashtra	Dr. Devidas V. Hargile	27-28
9.	Scenario of Co-Operative In India	Dr. D. B. Karnik	29-31
10.	Single to Three Phase Conversion with Auto Switching System for Agriculture Pumps	R. G. Jadhav S. R. Kumbhar	31-35
11.	विसाव्या शतकापूर्वीच्या कोल्हापूर राज्यातील कृषीजीवन	डॉ. खंडेराव शिंदे	36-40
12.	खिद्रापूर कोपेश्वर मंदिर - पर्यटन स्थळ	सौ. एस. व्ही. पाटील	41-44
13.	महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ -सद्यस्थिती आणि आव्हाने	डॉ. अनिल दि.वाडकर	45-50
14.	कॅन्सरग्रस्त शिरोळ तालुका : अफवा आणि वास्तव - एक भौगोलिक दृष्टीकोनातुन अभ्यास	प्रा. पी. ए. हुलवान	51-54
15.	मराठी बोली आणि भूगोल : एक सहसंबंध	प्रा. श्रीमती शैलजा शोधर शिंदे	55-58
16.	वास्तुशिल्पाचा अदभूत नमुना - कोपेश्वर मंदिर (खिद्रापूर)	प्रा. आर. एस. कदम प्रा. ए. व्ही. पाटोळे	59-61
17.	कोल्हापूर शहरातील ऐतिहासिक रंकाळा तलावाचे पर्यटनदृष्ट्या संवर्धन	प्रा. डॉ. डी. व्ही. सुर्यवंशी	62-65
18.	पर्यटनाचे वर्गीकरण	डॉ. के. ए. माळी श्री. अशोक शामराव पाटील	66-68

Agro Tourism in Maharashtra

Dr. Devidas Vikram Hargile, S. K. P. Sindhudurg Mahavidyalay, Malvan

Introduction :

Agro tourism will bring the primary sector agriculture closer to the service sector and will attract more attention to development of rural infrastructure. Agro Tourism is defined as "Travel that combines agricultural or rural settings with product of agricultural operations all within a tourism experiences." India is already established as one of the top tourist destination in the world. Value addition by introducing novel products like agro tourism would only strengthen the competitiveness of Indian tourism industry in global market. Agro - Tourism is an innovative agricultural activity related to tourism and agriculture both. It has a great capacity to create additional source of income and employment opportunities to the farmers. Maharashtra is one of the major tourist centers in India.

Objectives :

- 1) To Study the Economical Benefits of Agro-Tourism Centers.
- 2) To Study the Social Benefits of Agro-Tourism Centers.
- 3) To Examine the Limitations of the Agro-Tourism in Maharashtra.

Economical Benefits Of Agro-Tourism Centres :

Agro Tourism has the potential to change the economic face of traditional agriculture. In Year 2009-10 the Share of agriculture in GDP was 17.5% and share of Service sector was 62-6% Agriculture sharing in 2009-10 was 8.5%, in year 2010 total tourist arrival in 2010 was 6.55 lack. Foreign Exchange earning form tourism in Rupee terms during 2010 were Rs. 64889 Crore with a growth rate of 18.17.

Foreign Exchange earning in US \$ terms during Dec 2010 were US \$ 1558 million with 24.6% growth rate. Therefore in US \$ terms also growth rate observed in 2010 was positive and substantially high. The service sector's contribution to the total employment is nearby 8.78%. The sector which was hit by global recession attracted investment of \$ 5.3 billion in 2008-09 and show a growth of 2% Agro-Tourism word bring many direct and indirect benefits to the farmers and rural people-Some of the benefits are following.

- ❖ Employment opportunities to the farmers including farm family members and youth.
- ❖ Additional income source for the frames to protest against agriculture income fluctuations.
- ❖ Farmers can improve their standard of living due to the contacts with urban peoples.
- ❖ It supports the rural and agricultural development process.
- ❖ Help to reduce the burden on the other traditional tourist centers.

Social Benefits of Agro-Tourism Centres :

Agro-Tourism is also a tourism business but it is different from the common tourism because it has a base of agriculture and rural lifestyle. Generally tourism has provided to see and enjoy the natural places as well as some heritages. But Agro- Tourism is a tourism which includes experiences, education and cultural transformation. Agro Tourism follows the concept

"Come, pluck a fruit. Smell a flower, run in the fields, lie on the hay and be lost in rural India"

Agro Tourism centers provide the following social and cultural environment to the tourists.

- ❖ Cultural transforming between urban and rural people including social moral values.
- ❖ It provides pollution and noise free sites for travel and tourism at rural backgrounds.
- ❖ The cost of food accommodation. Recreation and travel is minimum in agro-tourism.
- ❖ A family environment at the tourist place is one of the most important characteristics in the agro-tourism.
- ❖ Agro-Tourism can satisfy the curiosity of urban people about sources of food plants, animals and industrial agro-raw materials.
- ❖ It provides information about the rural handicraft languages, culture, traditional dresses and lifestyle.
- ❖ In Agro-Tours, tourists not only see and watch agriculture farms but also they can participate in the agriculture activities and experiences the farming.

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary Journal Volume No. 20 Nov.-Dec. 2018
Registration No. 3341/2010 ISSN 2277 - 4858

EDITORIAL BOARD

- Chief Editor** - Dr. R. B. Patil Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Associate Editor** - Dr. S. A. Thakur, Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Dr. H. M. Pedneker, Mumbai University (M.S.)
- Advisors** - Dr. P. G. Saptarshi, Ex. Head Envi. Science, Pune University (M.S.)
- Dr. N. R. Dash, M.S. University Baroda, Vadodara, (Gujarat)
- Dr. L. Manawadu, Prof. & Head in Geography, Uni. of Colombo, Sri Lanka
- Panel of Experts** - Dr. G. Bhaskaran, University of Madras (Tamilnadu)
- Dr. Debjani Roy, Nirmala College, Ranchi University (Jharkhand)
- Dr. Basavraj Bagade, R. C. University, Belgavi (Karnataka)
- Dr. R. P. Mishra, H. S. G. Sagar University (Madhya Pradesh)
- Dr. A.H. Nanaware Shivaji College, Barshi, Solapur University
- Dr. Nandkumar Sawant, Chougule Collge, Madgaon (Goa University)
- Members** - Dr. Moushumi Datta, N. Khandwala Collge, Malad (Mumbai University)
- Dr. V Sanalkumar, Pulluvazhi, Ernakulam, (Kerala)
- Dr. A. M. M. Amanat Ullah Khan, Dhaka University, (Bangladesh)
- Koichi KIMOTO Professor, Chair, Dept. of Liberal Arts
Hiroshima Jogakuin University, (Japan)
- Prof. Ajit Patil, IDOL, University of Mumbai.

The statement and opinions expressed in various articles are those of the authors and do not necessarily reflect the view of the Society or Editorial Board. Any part of the Article published in the journal cant not be reproduced without prior permission of the Secretary of the Society.
Copy Right - The Konkan Geographers Association of India, Sindhudurg.

Address for all Communication

Dr. R. B. Patil

Secretary, Konkan Geographers' Association of India

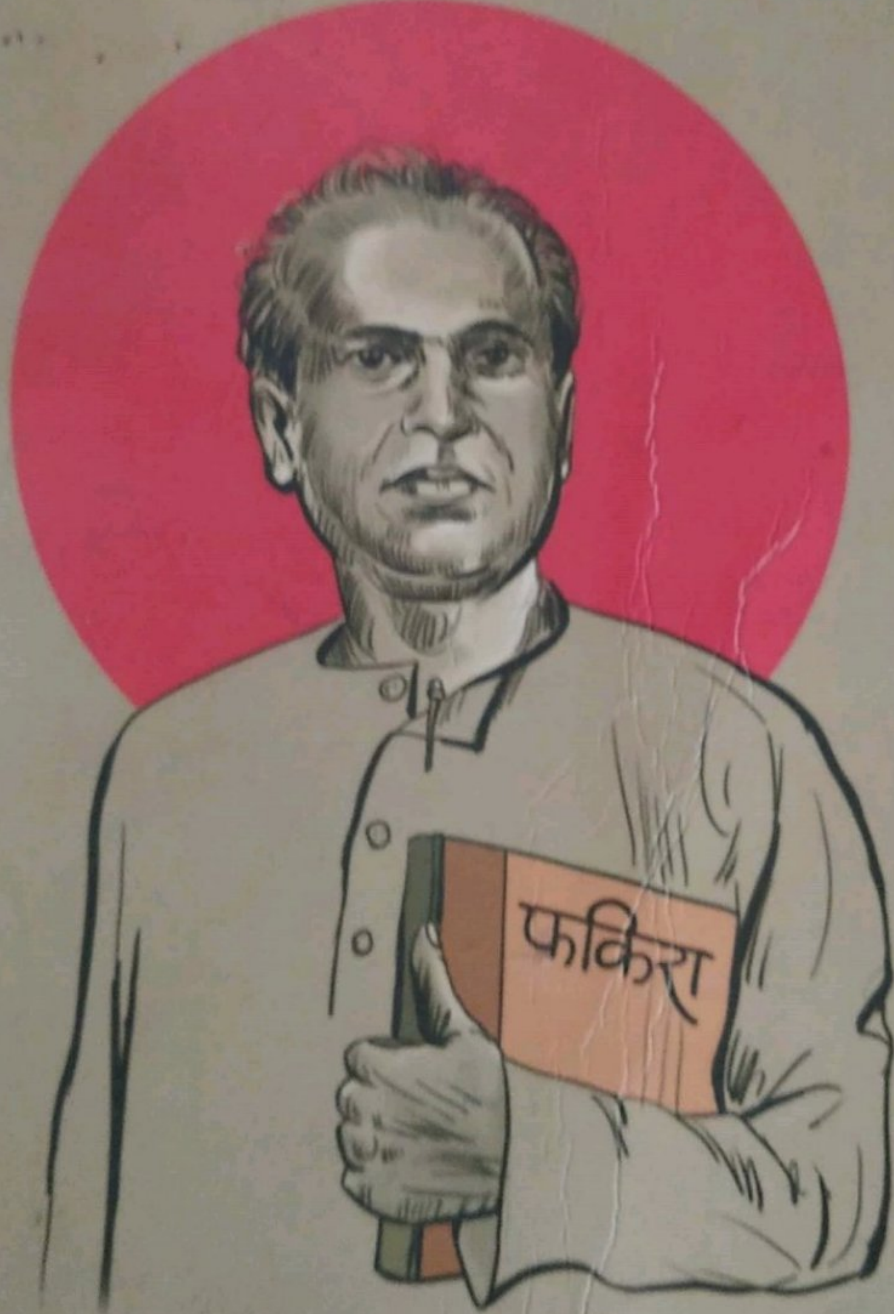
House No. 3056, Teachers' Colony, A/p. Phondaghat,

Tal. Kankavli, Dist. Sindhudurg - 416 602 (Maharashtra).

Tel. (02367) 254534, Mob. 09421148078, Email : drrajaram75@gmail.com

अण्णाभाळू साठे

व्यक्ती, साहित्य आणि समीक्षा

संपादक

डॉ. राजकुमार मस्के

डॉ. लक्ष्मण वाघमारे

युगप्रवर्तक
प्रकाशन

अण्णा भाऊ साठे : व्यक्ती, साहित्य आणि समीक्षा

(Anna Bhau Sathe : Vyakti, Sahitya aani Sameeksha)

संपादक :

डॉ. राजकुमार मस्के

शिवालय, बीदर रेल्वे गेटच्या पूर्वेस, साई नगर, उदगीर, मो.: ९८९०५९६२५५

डॉ. लहू वाघमारे, सुभेदार रामजी नगर, लातूर, मो.: ९८२३८२७४३८

प्रकाशक :

© युगप्रवर्तक प्रकाशन

बाभळगाव, ता. जि. लातूर-४१३ ५३१ भ्र.: ९३७३८५४४१६

मुद्रण, अक्षरजुळणी :

विश्व ऑफसेट प्रिंटर्स, बाभळगाव, ता. जि. लातूर-४१३ ५३१

भ्र.: ७०५८८४८६४८

मुद्रित शोधन :

डॉ. लहू वाघमारे

मुखपृष्ठ : शिवाजी हांडे, ९९६००६५५११

आवृत्ती पहिली : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती, १४ एप्रिल २०१९

ISBN : ९७८-८१-९३७४७७-०-४

मूल्य : ₹ ६००/-

*प्रस्तुत ग्रंथातील लेखकांच्या मताशी संपादक, प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

प्रबोधनाचे वारसदार - अण्णा भाऊ साठे

डॉ. डी. व्ही. हरगिले

स. का. पाटील महाविद्यालय, मालवण

तुकाराम तथा अण्णा भाऊ साठे यांचा जन्म १ ऑगस्ट १९२० रोजी सांगलीच्या वाळवा तालुक्यातील वाटेगावात झाला. निवडुंगाच्या फडाने वेढलेल्या सांगवाड्यात शेतमजुराच्या कुटुंबात ते वाढले. त्यावेळी दुष्काळ, रोगराई, भूक, ब्रिटिश सरकार, सावकार आणि जुलमी जमीनदार यांच्या तावडीत सापडलेला गरीब, कष्टकरी कुऱ्हाडीला दांडे ठोकून बंडाला सरसावत होता. हाणामारी, दरोडे, गोळीबार, पळापळी, बंडवाले यांची स्वतंत्र कोर्टे, गावगुंडांना शिक्षा आणि गरिबांना धान्यवाटप असे धामधुमीचे वातावरण होते. त्यातच अण्णा भाऊंचे बालपण डोंगरदऱ्या आणि जंगल-झाडीतच फुललं. समाजाच्या तळातल्या या भीषण रणसंग्रामाशी जुळलेली त्यांची नाळ अखेरपर्यंत कायम होती.

या धकाधकीत अण्णा भाऊंची शाळा दीड दिवसातच आटोपली. त्यांचे पुढचे शिक्षण जीवनाच्या शाळेतच झाले. १९३२ साली वाटेगाव ते मुंबई हा २०० मैलांचा प्रवास उपाशीपोटी आणि अनवाणी पावलांनी करणाऱ्या अण्णा भाऊंनी सन १९६२ मध्ये मुंबई ते मॉस्को हा प्रवास विमानाने केला.

या दोन टोकांमधील प्रवासही खडतर होता. कल्याणला अण्णा भाऊंनी वडिलांबरोबर कोळसा भरला. मुंबईला फेरीवाल्यापाठोपाठ हेलकरी होऊन ते गाठोडे येऊन फिरले. बापू साठेच्या तमाशात लुगडे नेसून नाचले. घरगडी, कुत्री सांभाळणारा मोकर, रंगारी, डोअरकीपर अशी विविध कामे केली. मोरबाग गिरणीत आधी झाडू मारला आणि पुढे प्रासन विभागात कसबी कारागीर झाले. त्याचवेळी पायाच्या व्हिजमध्ये पत्रे लपवून पोचविणारे कम्युनिस्ट कार्यकर्ते म्हणूनही वावरले.

अण्णा भाऊंना अक्षरांची ओळख झाली होती. फेरीवाल्यामागोमाग ओझे घेऊन जातांना ते मुंबईच्या रस्त्यांवरील पाट्या वाचत उभे राहत. फेरीवाला कंटाळला, 'हे पोरनं येडं व्हणारें!' असं आपलं भविष्यही त्याने अण्णा भाऊंच्या बापाला सांगितले.

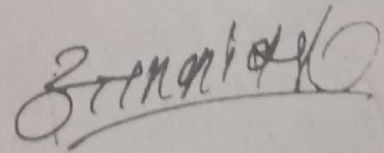
अण्णा भाऊ साठे : व्यक्ती, साहित्य आणि समीक्षा

अण्णा भाऊ : माणूसकेंद्री साहित्याचा निर्माता

मराठी साहित्य माणूसकेंद्री, विचारकेंद्री, परिवर्तनकेंद्री आणि युद्धकेंद्री करण्यात जे काही अगदीच मोजके साहित्यिक आहेत, त्यात कॉ. अण्णा भाऊ साठे यांचे स्थान खूप वरचे आहे. नवा समाज आणि नवा माणूस घडवण्यासाठी अण्णा भाऊंनी आपली लेखणी आणि वाणी झिजवली. आपल्या शब्दांचं आणि आयुष्याचंही आंदोलन केलं. साहित्यातील सर्व प्रकार समर्थपणे हाताळले आणि साहित्याचं हत्यार करून समाजव्यवस्था बदलण्याचा प्रयत्न केला. अण्णा भाऊंसमोर दोन शत्रू होते. वर्ग आणि वर्ण. या महाभयंकर शत्रूंशी दोन हात करण्याकरता त्यांनी कार्ल मार्क्स आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांचा खूप वापर केला. साहित्याचा उद्देश रंजन नसून तो समाजपरिवर्तन करण्याचा असतो. स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुता या मूल्यांच्या संवर्धनासाठी असतो. अन्यायाच्या प्रतिकारासाठी असतो हेच अण्णा भाऊ सांगत राहिले. लिहित राहिले. माणूसकेंद्री साहित्यामुळे ते खूप लवकर वैश्विक साहित्यिक बनले.

ज्या साहित्यात अनेक वर्षे देव, धर्म, दैव नायक होते, तेथे अण्णा भाऊंनी माणसाला नायकत्व बहाल केले. त्याच्या लढायांना नायकत्व बहाल केले. एवढे करूनही इथल्या अतिगामी विचारांनी अण्णा भाऊ साहित्यिक होते हेच मान्य केले नाही; पण नव्या काळाने, नव्या पिढीने, परिवर्तनवादी बनू पाहणाऱ्या समाजाने मात्र त्यांना साहित्यरत्न, साहित्यसम्राट आणि वैश्विक साहित्य बनवले. अण्णा भाऊ थोर साहित्यिक होते यासाठी आता सडीक व्यवस्थेच्या प्रमाणपत्राची गरज राहिलेली नाही. देशभर, जगभर अण्णा भाऊंच्या विचारांवर अभ्यास सुरू आहे. 'अण्णा भाऊ : व्यक्ती आणि साहित्य' हा महाग्रंथ त्यातलाच एक भाग आहे. अनेक अभ्यासकांनी अनेक कॅमेरे लावून अण्णा भाऊंच्या उदंड कर्तृत्वाला पकडण्याचा एक प्रयत्न म्हणजे हा ग्रंथ आहे. हा प्रयत्न अधिक खोल, अधिक रुंद, अधिक गंभीर व्हावा. निदान यापुढे तरी व्हावा अशी माझी अपेक्षा आहे. तरीही एक मोठा प्रकल्प पूर्ण करणारे संपादक डॉ. राजकुमार मस्के आणि डॉ. लहू वाघमारे यांना द्यावे तेवढे धन्यवाद कमीच आहेत. अण्णा भाऊंकडे पाहण्याची आणखी व्यापक दृष्टी त्यांना लाभो या सदिच्छेसह!

उत्तम कांबळे

ज्येष्ठ साहित्यिक व समीक्षक

युगयुक्त
प्रकाशन

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEYMultidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

December-2018 Special Issue - LXXVII

Guest Editor :

Dr. C. S. Kakade

Principal

Anandibai Raorane Arts, Commerce & Science College,
Vaibhavwadi, Dist. Sindhudurg [M.S.] INDIA

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,

Assist. Prof. (Marathi)

MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of the issue:

Prof. Kishor M. Waghmare

Librarian

Anandibai Raorane Arts, Commerce & Science College,
Vaibhavwadi, Dist. Sindhudurg [M.S.] INDIA

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)

TRUE COPY

Principal

S. K. P. S. M. Navidyalaya
MALVAN, (Dist. Sindhudurg)

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)

Special Issue 77 :
UGC Approved Journal

ISSN :

2348-7143

December-2018

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

December-2018 Special Issue - LXXVII

Guest Editor :

Dr. C. S. Kakade

Principal

Anandibai Raorane Arts, Commerce & Science College,
Vaibhavwadi, Dist. Sindhudurg [M.S.] INDIA

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,

Assist. Prof. (Marathi)

MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of the issue:

Prof. Kishor M. Waghmare

Librarian

Anandibai Raorane Arts, Commerce & Science College,
Vaibhavwadi, Dist. Sindhudurg [M.S.] INDIA

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

TRUE COPY

Principal

S. K. P. M. Vidyalaya
MALVAN, (Dist. Sindhudurg)

© All rights reserved with the authors & publisher

Price - Rs. 700/-

हिंदी विभाग

27	हिंदी साहित्य में नैतिक मूल्य	डॉ. रमेशकुमार गवळी	133
28	सर्वहारा वर्ग के प्रतिनिधि गजलकार : दुष्यंतकुमार	विजय देवकर	140
29	धूमिल विद्रोही संस्कृती के वाहक के रूप में	प्रा. आनंदा कांबळे	143
30	अज्ञेय का काव्यशिल्प	डॉ. नारायण बागुल	148
31	'प्राध्यापकीय हिन्दी'!	प्रा. संजय निंबाळकर	150
32	मीडिया और हिंदी	डॉ. संतोष रायबोले	153

मराठी विभाग

33	जागतिकीकरण आणि मराठी भाषा	प्रा. सौ. संजीवनी पाटील	157
34	जागतिकीकरण आणि 'एसईझेड' कादंबरी	डॉ. सतीश कामत	164
35	दलित चरित्र आत्मकथन : बदलत्या दिशा	डॉ. नामदेव गवळी	169
36	भाषा व बोली यांचा परस्पर संबंध : एक अभ्यास	उन्मेष शेकडे	173
37	इतिहासाचार्य वि. का. राजवाडे	श्री. सुरेश पाटील	176
38	शेती क्षेत्रातील अरिष्ट आणि शेतक-यांच्या आत्महत्या	डॉ. बाजीराव इंगवले	180
39	पर्यटनाच्या दृष्टीने सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील देवगड तालुक्याचा अभ्यास	डॉ. देविदास हरगिले	187
40	श्रीमती पुतळावेन शाह कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सांगली मधील मुक्त विद्यापीठाच्या प्रथम वर्षाच्या शिक्षक प्रशिक्षणार्थीच्या वाचन सवयीचा अभ्यास	सौ. संध्या गिरीश यादव	191

इस अंक के सभी अधिकार प्रकाशकने आरक्षित किये हैं। प्रकाशित आलेख पुनः प्रकाशित करने से पहले प्रकाशक एवं लेखक की संयुक्त लिखित अनुमती जरूरी है। प्रकाशित आलेखों में व्यक्त मंतव्य केवल लेखक के हैं, इन मंतव्य से संपादक और प्रकाशक सहमत हो, यह जरूरी नहीं है। आलेख के संदर्भ में उपस्थित कॉपीराइट (Originality of the papers) की जिम्मेवारी स्वयं लेखक की है।

TRUE COPY

Principal

S. K. P. S. M. Vaidyalaya
MALVAN, (Dist. Sindhudurg)

पर्यटनाच्या दृष्टीने सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील देवगड तालुक्याचा अभ्यास

डॉ. देविदास विक्रम हारगिले
स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण.

प्रस्तावना :-

३१ मार्च १९९७ रोजी भारत सरकारने सिंधुदुर्ग जिल्हा पहिला पर्यटन जिल्हा म्हणून घोषित केला. तेव्हा पासून संपूर्ण सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात पर्यटनाचे वारे वाहू लागले.

देवगड तालुका हा सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील एक प्रसिद्ध व प्रगतशील तालुका. जगप्रसिद्ध हापूस आंबा उत्पादन करणारा आणि मासेमारी व्यवसाय असणारा हा तालुका. या तालुक्याला ६४ कि. मी. सागरी किनारा लाभलेला आहे.

उद्दिष्टे :-

१. सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील देवगड तालुक्यातील पर्यटन स्थळांचा आढावा घेणे.
२. देवगड तालुक्यातील पर्यटनासमोरील समस्या अभ्यासणे.
३. देवगड तालुक्यातील पर्यटनामध्ये वाढ होण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.

देवगड तालुक्यातील पर्यटन स्थळे :-

देवगड बंदर :-

देवगड शहरातील शेवटचे टोक म्हणजे देवगड बंदर होय. देवगड बंदराकडे जाताना पूर्व बाजूला आनंदवाडी जेटी तर पश्चिमेला समुद्र किनारा लागतो. या बंदराचे उद्घाटन ३ मे १९५८ रोजी झाले. या बंदराला कोकणचे प्रवेशद्वार असे म्हणतात.

देवगड समुद्र किनारा (बीच) :-

देवगड एस्. टी. बस स्थानकापासून दीड किलो मीटर अंतरावर देवगड शहरानजीक, देवगड पवन ऊर्जा प्रकल्प आणि देवगड किल्ला-दीपगृह-बंदर यांच्यामध्ये हा समुद्र किनारा आहे. हा किनारा दोन डोंगराच्यामध्ये निसर्ग सौंदर्याने नटलेला आहे.

आनंदवाडी जेटी :-

अत्याधुनिक मच्छिमार बंदर म्हणून 'आनंदवाडी जेटी' ओळखले जाते. याठिकाणी सर्व प्रकारच्या मासळीचा लिलाव चालतो. याठिकाणी सुरमई, झिंगा/कोळंबी, पापलेट, सरंगा, म्हाकूल, स्टफलफिश या जातीचे मासे मोठ्या प्रमाणात मिळतात.

पवन विद्युत प्रकल्प (पवनचक्क्या) :-

तीस वर्षांपूर्वी महाराष्ट्रातील पहिला 'पवन विद्युत प्रकल्प' देवगड येथे उभारण्यात आला. येथे वीस अजस्र पवनचक्क्यांपासून वीजनिर्मिती केली जात आहे.

खवळे महागणपती, तारामुंबरी :-

देवगडच्या दक्षिणेला २ कि. मी. वर तारामुंबरी हे एक सागर किनाऱ्यावरील गांव, डोंगराच्या उतरणीला, नारळाच्या आणि हापूस आंब्याच्या गर्द राईत कोकणातील खेडेगावाची सुंदरता घेऊन नटलेले गांव. मिठमुंबरी खाडी, मिठमुंबरी किनारा आणि कुणकेश्वरला समुद्रकाठाने जाताना चाटेतच खवळे महागणपती लागतो. जामसंडे येथील श्री. दिवादेवीचे हे माहेर घर समजले जाते.

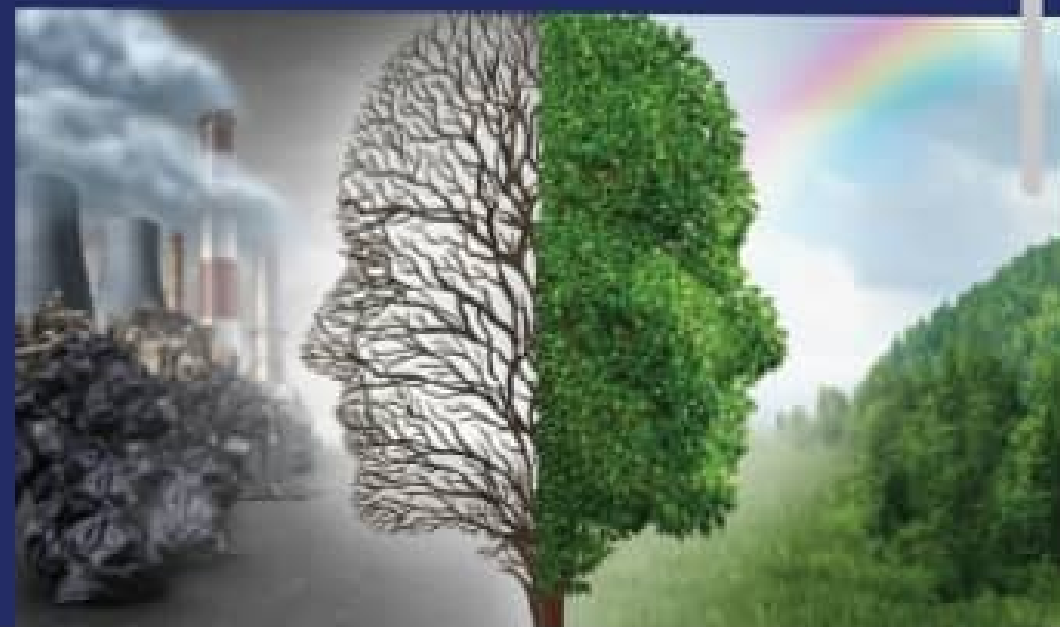
TRUE COPY

Principal

S. K. P. S. Mahavidyalaya

Our planet earth is facing various environmental problems caused due to man-made activities. These problems are causing long term damage to several ecosystems. We all have to come together to create sustainable developmental strategies and mitigation policies for environmental problems. Common people and students must be made aware about causes, impacts and remedies for environmental issues. This book constitutes research and review papers on various topics like various Environmental Problems, Effect of mobile tower radiations on birds, Mitigation Policies, Environment Education, and Public Participation, Use of Compost for Carbon Sequestration, Bioremediation, Phytoremediation and Phytoremediation, Initiatives attempts for Environment Protection, Microbial Degradation and Detoxification of dyes, Nanofluids, E-waste and Disposal Techniques, Green and Cloud Computing, Sustainable Tourism etc, written by professors and researchers. This book is useful for researchers, academicians, students, nature lovers, environmentalists, government officials and policy makers etc.

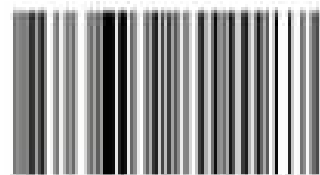
Environment: Problems, Mitigation

Pratap Naikwade (Ed.)

Environment: Problems, Impacts, Mitigation Practices and Education

Dr. Pratap Naikwade is editor and one of authors of this book. He has outstanding academic career. He has completed post doc research from USA. He is author of several research papers and books, worked as invited speaker in International Conferences, recipient of many Research and Extension Awards and got international recognition for Research.

978-3-559-81218-7

Naikwade (Ed.)

TABLE OF CONTENTS

Sr. No.	Chapter Name	Page No.
1	Environmental Problems in India and their Remedies P.D. Deshmukh and S.Y.Shinde	03
2	Use of Compost for mitigating climate change by carbon sequestration Pratap V. Naikwade	12
3	Phytomonitoring and Phytoremediation of Dust pollution in Mumbai Alkama G. Faqih, Nitesh C. Joshi and Ambika N. Joshi	28
4	Impact of Sustainability Practices on Hotel Service Quality: A Case Study of Prabhusrushti Sumedha Naik and Vaidehi Daptardar	44
5	Bioremediation of textile dye wastewater by using microbial isolates from dye effluent Sagar P. Salvi, Ankita V. Salvi, Vikrant B. Berde and Chanda V. Berde	57
6	E-waste and Disposal Techniques -Consumer Responsibility Reshma Desai	78
7	Awareness about Environment education in India for saving Environment S.Y. Shinde and D.B. Sirsath	88
8	Microbial degradation and detoxification of Direct Sky Blue 5B dye Sunil Radhakrishin Jagiasi	94
9	Environmental Accounting Practices and Reporting by Selected Nifty 50 Companies in India: An Analytical Study Vijay Maruti Gawde and Shreyas Bondre	108

CHAPTER 4

Impact of Sustainability Practices on Hotel Service Quality: A Case Study of Prabhusrushti

Sumedha Naik and Vaidehi Daptardar
Adarsh College of Arts and Commerce,
Badlapur, Thane, Maharashtra, India
Email:sumedhanaik2@gmail.com

Abstract

A crucial interdependence exists between tourism, the environment and the community. Tourism and Hotel Industry are complementary to each other. Hotel industry consumes a huge amount of resources. Increasing awareness about sustainable Tourism among the hotel guests has compelled the hotel operators to follow environmental friendly practices. Keeping the customers satisfied is the top priority for the hoteliers and service quality plays a significant role to enhance customer satisfaction. Hotel service quality is related to the customers' expectations and perceptions and the difference between the two leads to gap in service quality. This paper studies the role of sustainability practices in Hotel Service Quality by presenting a sustainable service design of a Bed and Breakfast establishment in Sindhudurg District. This case study is an attempt to identify the impact of the sustainability practices in achieving the service quality in the hotel business using the SERVQUAL instrument. This study revealed that there is no significant gap in perceived service quality implying that the sustainability tools are effective in terms of service quality.

Keywords: *bed and breakfast, hotel industry, service quality, sustainable tourism*

Interdisciplinary Journal
Registration No. 3341/2010

Vol. No. 20 Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277-4858

THE KONKAN GEOGRAPHER

*Interdisciplinary Peer Reviewed
National Level Research Journal*

Half-Yearly

Chief Editor
Dr. R. B. Patil

KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA
SINDHUDURG - MAHARASHTRA - 416602

Editorial Note

Academic development of any subject is related to the involvement of students, teachers & research scholars in active research. Development of science and technology has drastically changed human life & modified environment. Lot of secondary data is available in various fields, which can be utilized for fruitful research.

Konkan Geographers' Association is happy to bring out our 13th volume of research journal, which include research papers related to Population Geography, Agricultural Geography, Environment, and Use of GIS. We have taken extreme care to avoid mistakes but it may have inadvertently crept it. Hence it is suggested that the reader should cross check the data, facts, information given in the research papers with the authentic sources of data.

Earth can fulfill the need of everyone but not the greed of any one.

Neither the Konkan Geographers' Association nor the authors are responsible for any damage, or loss of any kind, in any manner there from.

We are thankful to Dr. Debjani Mitra (Darjeeling), Dr. Minutha (Mysore), Dr. U. Y. Samant (Malvan), Prof. Manjunath (Belgavi)

We also thank all the research scholars for their contribution in this volume. "Success comes to those who dare and act."

Dr. R. B. Patil
Chief Editor

Peer Review Committee

Dr. Rajaram Patil

Head Dept. of Geography
A & C College Phondaghat, Dist Sindhudurg (MS)
09421148078

Dr. Shivram Thakur

Head Dept. of Geography
S.P.K.Mahavidyalaya Sawantwadi
Dist Sindhudurg (MS)-09423301931

Dr. Niladri Dash

Dept. of Geography
M.S.University, Baroda, Gujarat
09427837149

Dr. Hemant Pednekar

Principal & Head Dept. of Geography
Principal A & C College Vikramgad Dist:
Palghar 08329773956

Dr. Nandkumar Sawant

Principal & Head Dept. of Geography Chogule
College, Madgaon, Goa
09850456575

Dr. Moushumi Datta

Dept. of Geography N. K. College, Malad (W)
Dist: Thane (MS)
09833060056

Dr. Debjani Roy

Dept. of Geography
Nirmala College, Ranchi, Zharkhand
09973726140

Dr. Arjun Nanaware

Head Dept. of Geography
Cha. Shivaji College,
Barshi Dist:Solapur (MS)

Dr. Abhay Patil

Dept. of Geography,
R.P. D. College, Belgaum (KK)
08217258471

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary National Level Research Journal of the
KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA

INDEX

Sr. No.	Name of the Research Paper	Author	Page No.
1	Agriculture Tourism Cooperation and Sustainable Development	Dr. Niladri Dash	1-3
2	Environment and Agriculture	Dr. H. M. Pednekar	4-5
3	Population And Sustainable Development: Our Obligations Towards Posterity	Dr. Abhay M. Patil Prasanna B. Joshi	6-9
4	Rural Based Eco Tourism - Alternatives for livelihood in a Rural Setting: (Case study of - Sanguem Taluka Veriem Village)	Dr. Nandkumar Sawant Apurva Gauns Desai Kamini Raikar Sonam Naik	10-14
5	Is Rural Tourism Really Eco-Friendly? With special reference to Watre-Park Tourism	Mrs. Nisha R. Deodhar Dr. S. A. Thakur	15-18
6	A Study of Population Growth in Kolhapur District : A Geographical Analysis	Mr. G. S. Ubale Dr. R. B. Patil	19-21
7	Scope and Concerns of Tourism Development in Digha, West Bengal	Arunima Bhattacharya	22-26
8	Social Transformation in Kolhapur District : A Geographical Study (M.S.)	Mr. Pradip G. Gorambekar Dr. O. V. Shahapurkar	27-29
9	Geographical Study of Educational Facilities in Drought Prone Area of Sangli District	R. R. Salunkhe Dr. S. B. Gaikwad,	30-33
10	Impact of MGNREGS and Women's Participation through Poverty Alleviation in the Panhala Tehsil of Kolhapur District	Mr. Sandip Tukaram Patil Dr. Savitrimita V. Chawan	34-39
11	Water Resource of Haveri District and Dharma Tributary – A Sustainable Development and Technological Management	Dr. Prakash B. Holer	40-47
12	Scenario of Co-operative In India	Dr. D. B. Naik	48-50
13	Ecotourism in Kerala	Ms. Meera Ranjith Dr. Sanjukta Sattar	51-55
14	Concentration of Fertiliser Consumption In Kolhapur District (Maharashtra) : A Spatio-Temporal Analysis	Mr. Tejas Jaykar Dr. S. D. Shinde Dr. S. N. Patil	56-58
15	Sustainable Transport : The Need of Today	Mrs. Pradnya B. Nikam Dr. Shivram A. Thakur	59-61
16	Analysis of the Pattern of Rainfall Erosivity in Suruli River Basin of Cumbam valley using Modified Fournier Index	Annadasan. K. Narmada. K.	62-66
17	Tourism Management	Prin. Dr. Shrirang Mandale Prof. Dr. Shailaja Mandale	67-70
18	Micro level study of Drip Irrigation and Sugarcane Production in Village Chavanwadi of Solapur District	Dr. Arjun H. Nanaware Sou. S. S. Patil	71-75
19	Issues of Land Acquisition in Development of Urban Fringe Areas : A Case Study of Navi Mumbai	Gandharva Pednekar	76-79
20	Cashew Nut Farming of Mouje Adkur Village	Anita Magdum Dr. R. V. Hajare	80-82

21	Route Optimisation of Municipal Solid Waste Management in Belagavi City	Sri. Prasanna B. Joshi Dr. Abhay M. Patil	83-90
22	Social Investments for Social Value Creation	Purushottam V. Bhandare	91-94
23	Women Empowerment by Self Help Groups (Shgs) : A Case Study of Four Villages of Walwa Tehasil, Sangli District (Maharashtra)	Dr. Snehal M. Rajhans	95-100
24	Rural Tourism Development In Sindhudurg District	Prof. Kamlesh R. Kamble	101-102
25	Agricultural Land Use Pattern of Kolhapur District: A Geographical Analysis (2011)	Shri. Bharat Patil Dr. B. S. Jadhav	103-107
26	Demographic Characteristics Of Dange Tribal In-Migrants In Kolhapur City Of South Maharashtra	Prof. Kadam Rajaram Dr. Ashish Jadhav	108-111
27	Spatio-Temporal Study Of Primary Milk Cooperative Societies of Satara District	Mr. P. S. Shende Dr. S. S. Kothawale Dr. S. D. Ingale	112-118
28	A review of Sustainable Development in India	Anil Yadav Kartik Arora	119-121
29	MCH Services In Mysore District : A Spatio-Temporal Analysis	Miss. Rajeshwari Dr. B. N. Shivalingappa	122-126
30	Sex Ratio in Yavatmal District (Maharashtra State)	Dr. Jyostana M Shivankar	127-129
31	Dependency Ratio in Amravati District of Maharashtra State	Dr. Vishal S. Moon	130-132
32	Agriculture And Five Year Plans In India	Dr. Abasaheb D. Jadhav	133-136
33	Agro Tourism- Sustainability In Agricultural Sector - A Case Study of Agro-Eco Tourism "Tarapa"	Prof. Ravindra Deodhar Dr. S. A. Thakur	137-141
34	Farmers' Suicides in Karnataka : The Spatial-Temporal Analysis	Mr. Sawant Sushant Anil Dr. Shivananda Chinnappenavar	142-146
35	Potential of Water tourism in India	R. G. Jadhav S. R. Kumbhar	147-152
36	Remote Sensing Application in Agricultural Development	Dr. Rathod Balu Laxman Ms. Rathod Ranjana H. Mr. Auti S. Kamasahab	153-155
37	मालवा-निमाड क्षेत्र (म.प्र.) में सोयाबीन की खेती पर जलवायु का प्रभाव खरगोन जिले के विशेष सन्दर्भ में सन् 2008-2018	डॉ. आर. आर. आर्य	156-162
38	झारखंड में भूमि के उपयोग का बदलता स्वरूप: एक भौगोलिक अध्ययन	डॉ. जगदीश कुमार महतो	163-167
39	रत्नागिरी जिल्ह्यातील नागरीकरण आणि शहरातील लोकसंख्या परिवर्तनाचा अभ्यास	प्रा. आर. डी. कांबळे प्रा. डॉ. आर. बी. पाटील	168-171
40	भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा	प्रा. सुकुमार दत्ता पाटील	172-176
41	मालवण तालुक्यातील किनारपट्टीय पर्यटन स्थळांचा भौगोलिक अभ्यास	प्रा. एस. एम. बुवा	177-191
42	शाश्वत शेतीची नितात गरज	डॉ. आर. एन. काटकर डॉ. एम. आर. खोत	192-197
43	कोल्हापूर जिल्ह्यातील तालुकानिहाय पिकसंयोग सन-2010-2015	श्री. दिपक हुजरे प्रा. आर. एस्. कदम	198-200
44	साखळी बंधान्यामुळे कृषी भूमीउपयोजनात झालेला बदल: एक भौगोलिक अभ्यास	डॉ. व्ही. पी. गायकवाड प्रा. एस. पी. दिवटे डॉ. एस. डी. इंगळे	201-205
45	दोडामार्ग तालुक्यातील वनसंपदेचा अभ्यास	प्रा. डॉ. पी. डी. गायडे	206-218
46	सामूहिक स्वयंचलित ठिबकसिंचन काळाची गरज : मौजे कारभारवाडी ता. करवीर गावचा वीज व पाणी बचतदृष्ट्या सुलभ अभ्यास	पा. डॉ. एन. एम. पाटील	219-225
47	साहसी खेळ व पर्यटनाच्या संधी - आंबोली सिंधुदुर्ग	अभिजीत वाडीकर सदिपराज औताडे	226-229

शाश्वत शेतीची नितांत गरज

प्रा. डॉ. आर. एन. काटकर प्रा. डॉ. एम. आर. खोत
स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

भारतीय शेतीचे (?) स्थानिक परिस्थितीशी सुसंगत अशा काटक बियाणांचा वापर २) मातीचे स्वास्थ्य टिकवून ठेवणे ३) शेतातील जैवविविधता (विशेषतः पिकांची) असे तीन मुख्य आधार होते. या मजबूत पायांवरच शाश्वत शेती घेनी साडेसाहस हजार वर्षे टिकून राहिली. शाश्वतता टिकून राहण्यासाठी इतर नैसर्गिक संसाधनांचे - जसे पाणी, माती व जंगले यांचे जतन करणे गरजेचे आहे याची ठामस्यांना जाणीव होती व तसे करण्याची परंपरा होती. दक्षिण भारतात (महाराष्ट्रातील पूर्व विदर्भात देखील) गावपातळीवर तलाव राखल्या जाऊन त्यातून शेतीसाठी पाटने पाणी देण्याची व्यवस्था होती. दर उन्हाळात हंगाम संपल्या नंतर या तलावातील गाळ काढणे गावपातळीवरील गाव काढून त्यातून शेतीसाठी पाटने पाणी देण्याची व्यवस्था होती. दर उन्हाळ्यात हंगाम संपल्यानंतर या तलावातील गाळ काढणे (व त्या सुपीक मातीचा शेतात वापर करणे) किंवा या तलावांच्या भिंतांची उगडुजी करणे ती कामे सामूहिक पद्धतीने केली जायची. जिथे फक्त कोरडवाहू शेतीच होऊ शकत होती, अशाही ठिकाणी शेता शेता दगडांच्या भिंती उभारून, म्हणजेच एक प्रकारे आर्दता (स्मदम्सु) वाढून, जमिनीतील ओलावा टिकवून ठेवण्याची पद्धत होती. अशा कोरडवाहू जमिनीत तसेच कमी पावसाच्या क्षेत्रात कोणती पिके घ्यायची याचेही एक धोरण होते. फेरपातट व मिश्रपीक पद्धतीचा वापर हा अनुभवजन्य होता. त्यामुळेच इंग्लंड या देशात येऊन शेतीव्यवस्थेत दबळाडवळ करण्याजाधीच्या काळापर्यंत शेतीची उत्पादकताही बरीच जास्त होती. दुष्काळावर मात करण्याची सामाजिक व्यवस्था होती. त्यात गावपातळीवर पेवासारख्या अडचणीच्या काळात मदतीला येईल अशी धन साठवणूकीची व्यवस्था होती तसेच राज्यकार्यकर्त्यांकडून शेतकऱ्यांना दुष्काळी वर्षात बियाणे पुरविण्याची आणि गरिब गरजू जनतेला दुष्काळी कामे काढून अन्न पुरविण्याची पद्धत होती. म्हणूनच इंग्लंडची राजवट सुरु होण्या जाधीच्या जवळपास दोन हजार वर्षांच्या काळात २२ मोठे दुष्काळ देशात येऊन गेले. तरी फार मोठी मनुष्य हानी झाल्याच्या नोंदी आपल्या इतिहासात दिसत नाहीत.

भारताने जगाला जी शेती शिकविली ती सेंद्रिय होती. नंतर त्यात बदल होत गेले. सेंद्रिय शेतीचे खरे स्वरूप महाराष्ट्रातील शेतकरीच आहेत. विदर्भात त्यांनी सेंद्रिय कापूस शेती सुरु केली. आता विविध राज्यांत ती सुरु झाली आहे. सन २०११ मध्ये सुमारे ३२ लाख टन सेंद्रिय मालाचे भारतात उत्पादन झाले. ज्यांची किंमत आठ हजार कोटी रुपयांपर्यंत जाते. शेतकऱ्याला जो बाजारभाव मिळतो त्याला अनुसरून हा आकडा काढण्यात आला आहे. या उत्पादनापैकी परदेशातील निर्यात केवळ सातशे कोटी रुपयांची आहे. निर्यातीपेक्षा भारतातच सेंद्रिय मालाचा मोठी बाजारपेठ आहे. पाच वर्षांपूर्वी देशात सेंद्रिय मालासाठी ४०० ते ५०० विक्री केंद्रे (आऊटलेट) उघडली होती. त्यांची संख्या वाढून ती ६००० ते ७००० पर्यंत पोचनी आहे. देशांतर्गत या आऊटलेटची उलाढाल १०० कोटीपर्यंत पोचनी आहे. सन २००४ ते २००९ या काळात सेंद्रिय शेती व बाजारपेठेचा प्रसार अधिक झाला. यानंतर त्याचा वेग कमी झाला आहे.

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary Journal Volume No. 20 Nov.-Dec. 2018
Registration No. 3341/2010 ISSN 2277 - 4858

EDITORIAL BOARD

- Chief Editor** - Dr. R. B. Patil Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Associate Editor** - Dr. S. A. Thakur, Sindhudurg, Mumbai University (M.S.)
- Dr. H. M. Pedneker, Mumbai University (M.S.)
- Advisors** - Dr. P. G. Saptarshi, Ex. Head Envi. Science Pune University (M.S.)
- Dr. N. R. Dash, M.S. University Baroda, Vadodara, (Gujarat)
- Dr. L. Manawadu, Prof. & Head in Geography, Uni. of Colombo, Sri Lanka
- Panel of Experts** - Dr. G. Bhaskaran University of Madras (Tamilnadu)
- Dr. Debjani Roy, Nirmala College, Ranchi University (Jharkhand)
- Dr. Basavraj Bagade, R. C. University, Belgavi (Karnataka)
- Dr. R. P. Mishra, H. S. G. Sagar University (Madhya Pradesh)
- Dr. A.H. Nanaware Shivaji.College, Barshi, Solapur University
- Dr. Nandkumar Sawant, Chougule Collge, Madgaon (Goa University)
- Members** - Dr. Moushumi Datta, N. Khandwala Collge, Malad (Mumbai University)
- Dr. V Sanalkumar, Pulluvazhi, Ernakulam, (Kerala)
- Dr. A. M. M. Amanat Ullah Khan. Dhaka University, (Bangladesh)
- Koichi KIMOTO Professor, Chair, Dept. of Liberal Arts
Hiroshima Jogakuin University, (Japan)
- Prof. Ajit Patil, IDOL, University of Mumbai.

The statement and opinions expressed in various articles are those of the authors and do not necessarily reflect the view of the Society or Editorial Board. Any part of the Article published in the journal cant not be reproduced without prior permission of the Secretary of the Society.
Copy Right - The Konkani Geographers Association of India, Sindhudurg.

Address for all Communication

Dr. R. B. Patil

Secretary, Konkani Geographers' Association of India

House No. 3056, Teachers' Colony, A/p. Phondaghat,

Tal. Kankavli, Dist. Sindhudurg - 416 602 (Maharashtra).

Tel. (02367) 254534, Mob. 09421148078, Email : drrajaram75@gmail.com

Interdisciplinary International Conference contemporary Issues & Challenges in Social Sciences & Languages Organizer:- Department of Political Science, Shri Sahaji Chhatrapati Mahavidyalaya, Kolhapur	22 nd Sept. 2018
--	--------------------------------

Sr.No.	Author Name	Research Paper / Article Name	Page No.
60	Dr. Ramjan Fattukhan Mujawar	Impact of Demonetization on Indian Economy	204 To 206
61	Dr. Raosaheb Piraji Ingle	Devaluation of Indian Rupee: Reasons & History Since 1947	207 To 208
62	Dr. Ravikumar Sadashiv Naik	Soil Salinity Problem in Globe	209 To 211
63	Prof. Rohini Girish Deshpande	Sectrol Impact Of Demonetisation	212 To 214
64	Dr. S. S. Vyavahare Dr. M. S. Deshmukh	Income and Consumption Inequality of Farmers in Drought Prone Region in Western Maharashtra	215 To 220
65	Prof. Dr. S.F.Bothikar	Health Situation Analysis of India	221 To 222
66	Dr. Sagar R. Powar	Recent Trends in Commerce & Management Education in India	223 To 226
67	Dr. Sainath Shivaji Lokhande	The Impact of Digital Collection Development on Academic Libraries: Challenges and Problems	227 To 229
68	*Mr. Sandeep Sampat Tadakhe	Occurrence of the Earthquake in and Around of Patan Tehsil of Satara District: A Geographical Analysis	230 To 233
69	Mr. Satyawan Pundlik Bansode	Gandhian Relevance to Environmental Sustainability	234 To 236
70	Mr. Satish Pandurang Kudale	Cost Of Sugarcane Cultivation: A Case Study Of Retrebudruk Village (Karadtahsil)	237 To 239
71	Dr. Sarjerao Pandurang Chavan	Implementation of Action Research in B.Ed. Colleges and Development of self Instructional material for student Teacher's - A study	240 To 241
72	Prof. Rameshwar Vikram Sapkal	A Critical Study of Contemporary issues and Satyashodhaksamaj Movement	242 To 243
73	Mr. Santosh Prakash Patil, Prof. C. U. Mane	The Study of Typhoid And Malaria Diseases in Satara District (Ms): A Geographical Analysis	244 To 248
74	Dr. Sanjay Arun Giri	A study in Higher Education System in India: Challenges and Suggestions	249 To 251
75	Sangramsinih S. Pawar	Inflibnet' Sources And Services Promoting Scholary Communication	252 To 254
76	Dr. Sangmeshwar Jagadevappa Neela	Changing Nature Of Political Elites In Western Maharashtra	255 To 258
77	Dr. Zunjarrao S. Kadam	Psychological Research : Challenges Faced by Researchers in India	259 To 261
78	Smt. Sheela B. Mohite Dr. Savita Vitthalrao Bhosale	Scenario of Indian Sports: A Study	262 To 263
79	Dr. Shakuntala Patil	Renewable Energy for Sustainable Development	264 To 267
80	Manik Panditrao Shinde	Effect of Education and Age on HIV awareness, Personality Characteristics and Mood states of Female Prostitution	268 To 272

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (ISSN 2349-638x) Impact Factor 4.574
Peer Review & Indexed Journal | website www.aalrjournal.com | Mob.9922455749 / 8999250451

TRUE COPY
S. R. K. Mahajan
LIBRARIAN
Sant Raju Maharaj
Mahavidyalaya, Kudal
Sindhudurg Pin: 416520

'Inflibnet' Sources And Services Promoting Scholarly Communication

Sangramsinh S. Pawar

Librarian, S.K.Patil Sindhudurg Mahavidyalay, Malvan 416606

Abstract –

The Information and Library Network (INFLIBNET) an autonomus Inter-University center of UGC Est. in 1991. Headquarter in Gandhinagar – Gujarat. Inflibnet is one of the popular library network. It provides reliable access to scholarly , peer-reviewed electronic resources. Inflibnet helps to build & strengthen ICT infrastructure in educational institutions .Inflibnet promotes complete automation of libraries in educational institutes. Inflibnet creates Databases to help research activities in universities and R & D Institutions .Inflibnet gives sources and services through four major activities under E-Consortium activity E-shodhsindhu, N-LIST Sources are Developed. In second activity open access Initiatives, Infoport, IR@Inflibnet, Shodhganga, Shodhgangotri sources are working. In third activity Project and Consultancy were started it includes India Ranking(NIRF), E-PG Pathshala, VidwanDatabase, Vidyamitra such activities are started. In last fourth activity Library automation ,Ind-Cat union catalogues and soul software service is started. Key Words – Inflibnet, E-consortium, Open access initiatives

Introduction

Information and library Network (INFLIBNET) is an autonomous (IUC) Inter-university Centre. It is initiated by UGC. In march 1991 It was started. In 1996 It become an independent inter-university centre. Now inflibnet becomes a major player in promoting scholarly communication among academicians and researchers in India. It provides access to bibliographic information sources, databases, serials, thesis/dissertation, e- book, enjournals. It facilitate academic communication among scientists, engineers, social scientists, academics faculties researchers and students. INFLIBNET provides a platform for research students to deposit their Ph. D. thesis and make it available to the entire scholarly community in open access.

Mission And Vision Of INFLIBNET

Mission Of INFLIBNET

- 1) To create the virtual network of people and resources in academic institutions with an aim to provide effective and efficient access to knowledge.
- 2) To provide seamless, reliable and ubiquitous access to scholarly , peer-reviewed electronic resources to the academic community in all educational institutions
- 3) Build and strengthen ICT infrastructure in educational institutions with value added services.
- 4) Develop tools, techniques and procedures for users to access information in electronic format from anywhere, anytime.
- 5) Develop resource Selection guides and online tutorials for effective delivery and usage of e-resources.

Goals of INFLIBNET

- 1) Achieve complete automation of libraries in educational institutions
- 2) Create union catalogues of documents available in libraries
- 3) Provide seamless and ubiquitous access to scholarly, peer reviewed electronic resources to the universities.
- 4) Promote digitization of legacy documents and creation of content in e-format
- 5) Promote setting –up of open access digital repositories in universities

Major Activities of Inflibnet

A) E - consortium

- 1) E – shodhsindhu
- 2) NLIST Program

B) Open Access Initiatives

- 1) INFOPORT
- 2) IR@INFLIBNET
- 3) Shodhganga
- 4) Shodhgangotri

C) Project & Consultancy

- 1) India Ranking (NIRF)
- 2) E-PG pathshala
- 3) Vidwan Database
- 4) Vidya- Mitra

D) Library Automation

- 1) Indcat-Union catalogue
- 2) Soul

TRUE COPY
Sangramsinh
LIBRARIAN
Sant Rawool Maharaj
Mahavidyalay, Kudal
Sindhudurg Pin: 416520

A)E-consortium

1. e-shodhsindhu - On the recommendation of an Expert committee the MHRD merged three consortia namely UGC-infonet Digital library consortium, NLIST and INDEST – AICTE consortium to form e- shodhsindhu. The main objective of the e- shodhsindhu is to provide access to qualitative electronics resources. It provides access to scholarly e-books, e-journals on subscription bases to all educational institutions. Presently it provides access to 10,000 e – journal, 31,35000 +e – books,20

**“Recent Trends in Language, Literature, Physical
Education, Social Sciences And Commerce”**

9th Feb., 2019

**Special Issue of
Multidisciplinary One Day International Seminar**

Organized by

The Bhogawati Shikshan Prasarak Mandal's

Bhogawati Mahavidyalaya, Kurukali.

A/P Kurukali , Tal Karveer Dist.Kolhapur

Editors

Dr.D.A. Chougale

Prof. Sagar R. Chougule

Dr.Arun Chavan

Special Issue No.47

Published by

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal

ISSN 2349-638x

Peer Review and Indexed Journal

Impact Factor 5.707

Website :- www.aiirjournal.com

Sr.No.	Author Name	Title of Article / Research Paper	Page No.
1.	Shri. Shankar Pandurang Khobare	Diasporic Sensibility in Ha Jin's <i>IN THE POND</i>	1
2.	Dr. Kishor N. Ingole	Importance of CLIL in English Language Teaching	5
3.	Dr. Shivaji F. Bothikar	A Study On Recent Trends Of Cooprtive Banking Sector In India	8
4.	Ms. Sadhana Uttam Shirke	Recent Trends in Indian Banking Sector	10
5.	Sagar R. Chougule	SWOT Analysis of Online Shopping	15
6.	Dr. A. A. Kulkarni	Overview of e-Commerce Sites in Hospitality And Tourism Industry in India	20
7.	Pramod Prabhakar Kamble	Advantages and Disadvantages of Less-Cash Economy	24
8.	Dadasaheb B. Mane	Recent Trends And Development of E-Banking: Indian Perspective	27
9.	Sonali Bajirao Kumbhar	To Study of New Changes in Banking Sector	31
10.	V. M. Suryavanshi & Dr. Dinkar Maruti Kabir	Banking Services in India	34
11.	Mr. Ramchandra Keshav Wakarekar	Farmers Suicides in Maharashtra: An Outlook	38
12.	Kaloli Prashant S.1 & Burungale Navanath V.	A Study Of Usage And Effectiveness Of Inlibnet N-List Program Used By Senior College Libraries In Karad & Satara City	42
13.	R. H. Ajagekar	Electronic Resources and its Importance to Teaching and Research	49
14.	Dr. Sudhir Ramdas Nagarkar	Swayam Online Plaform For E-Learning	52
15.	Mr. Atul Ramdas Nagarkar & Dr. Namitha B. Khot	Academic Libraries And Manpower Development	55
16.	Ravindra R. Mangale	21st Century Librarians for 21st Century Libraries	61
17.	Mr. Balaji A. Kamble	User's Survey Of Digital Library Service Of Shivaji University, Kolhapur	65
18.	Minaj M Naikawdi	Development Of Institutional Repository Using Omeka Saas Module A Case Study Of Smt Akkatai Ramgonda Patil Kanya Mahavidyalaya Ichalkaranji	69
19.	Dr. Santosh Shahurao Ghorpade	A Comparative Study of Agility among Urban and Rural Students	73
20.	Dr. Mrs. Sunita M. Kale & Miss. Vrushali Suresh Bhosale	Effects Of Yoga Training On Lumbar Back Pain Of Computer Workers	75

Diasporic Sensibility in Ha Jin's *IN THE POND*

Shri. Shankar Pandurang Khobare

Assistant Professor of English,

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya And Rambhau
Parulekar Junior College, Malvan, Dist.Sindhudurg- 416606.**Abstract:**

The present paper is an attempt to study diasporic Sensibility with specific reference to Chinese Diaspora in fictional work of the acclaimed Chinese – American novelist, Ha Jin. The writer of Diaspora express their expatriate, immigrant, migratory, dislocated, disoriented, displaced subjectivities and experiences through a continuous flow of ideas, feelings and thoughts in a stream of consciousness. Jin's *IN the Pond* is a perfect example of diasporic Sensibility in English literature. Jin's Diasporic Sensibility is observed in this novel through the visualizations of his Motherland as a place of violence, corruption and subordination. There is inner and Outer resistance which is explored through the tension between the individual and the family, the modern and the traditional and the personal feelings and the duty.

Key Words: Diaspora, Diasporic Sensibility, Corruption, Calligraphy, Environment, Censorship, Oppression.

The term "diaspora" has become a crucial term in the perspective of cultural and ethnic studies in the modern literature. The etymological study of this term depicts that it has been derived from Greek language – dia-speirein – which gives a clear meaning by combining together it- dia (means across or through) and speirein (means scatter)- means scatter across or through. Stephane Dufoix considers this term in his book entitled *Diasporas* as an "inflated" word (Dufoix, 108) which is frequently used for those dispersed people or group of people in around the world who belong to same piece of land as well as identity, and share "fellow feelings" regarding compassion and belongingness of their community. This term is firmly associated with "the movement of the Jewish people away from their own country to live and work in other countries" (Hornby, 418) with the strong desire to turn up again in their country. Moreover, in its beginning, "the term was originally used with a religious meaning until the 1950s (Dufoix, 17) but with the passing of time it had been considered as an area of study for the scholars across the world to describe the historical dispersal of those people, such as Jews, Armenians, Africans etc, who had lost their native places due to severe conditions of life. William Safran in his "*Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return*" shares his views about diasporas, the diasporic community includes several categories of individuals (refugees, expatriates, alien residents, ethnic and racial minorities) living outside their homeland and sharing a series of common features such as history of dispersal, vision and memories of the lost homeland, alienation in the host land, yearning for an eventual return and collective identity. William Safran outlines the following characteristics for members of the expatriate minority community – the expellees, political refugees, alien residents, immigrants and ethnic and racial communities insisting that they must share the following characteristics:

1. They, or their ancestors, have been dispersed from a specific original center 'to two or more peripheral', or foreign, regions.
2. They retain a collective memory, vision, or myth about their original homeland - its physical location, history, and achievements.
3. They believe that they are not and perhaps cannot be fully accepted by their host society and therefore feel partly alienated and insulated from it.
4. They regard their ancestral homeland as their true, ideal home and as the place to which they or their descendants would (or should) eventually return when conditions are appropriate.
5. They believe that they should, collectively, be committed to the maintenance or restoration of their original homeland and to its safety and prosperity.
6. They continue to relate personally or vicariously, to that homeland in one way or another, and their ethno communal consciousness and solidarity are importantly defined by the existence of such a relationship.

There are various kinds of diasporas like African, Indian, Jewish, Greek, Armenian, South Asian, Chinese etc. Chinese diaspora are people of Chinese birth or descent who live outside the People's

Indexed 1675

GENERAL IMPACT FACTOR

INTERNATIONAL PEER Reviewed JOURNAL

ISSUE-15 VOL-1 IMPACT -1.5299 ISSN-2454-6283 January-March -2019

शोध-ऋतु

Impact- GIF-1.5299,

SJIF-6.154

सम्पादक

डॉ. सुनील जाधव

तकनीकी सम्पादक

अनिल जाधव

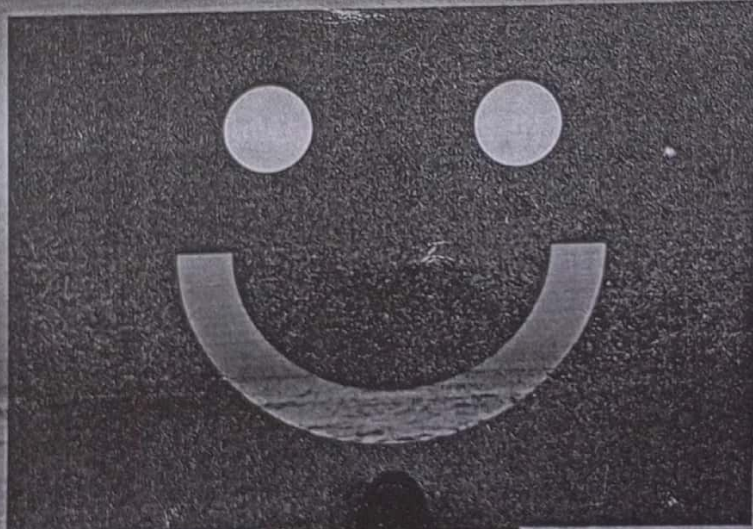
पताचार हेतु कार्यालयीन पता -

डॉ. सुनील जाधव,

महाराणा प्रताप हाउसिंग सोसाइटी,

हनुमान गढ़ कमान के सामने,

नांदेड-431104, महाराष्ट्र

web:- www.shodhritu.com
Email - shodhrityu78@yahoo.com
WhatsApp 9405384672

अनुक्रमिका

1. अनुवाद का स्वरूप एवं प्रक्रियाँ—डॉ. बेवले ए. जे.....	5
2. धर्मवीर भारती की काव्यवृत्ति एवं काव्य गुण—गौरव त्रिपाठी.....	8
3. विकास बनाम विनाश : 'दूब' और 'पार' के विशेष संदर्भ में—डॉ. इन्दु पी एस.....	10
4. समकालीन हिंदी कविता में पारिस्थितिक बोध— डॉ. सी. एस. सुचित्त.....	13
5. स्वतः आत्मबोध : एक अध्ययन—माधवी तिवारी.....	15
6. समकालीन हिन्दी कविता में बदलते राजनीतिक संदर्भ—महेश एस.....	16
7. राष्ट्रीय चेतना के कवि माखन लाल चतुर्वेदी— डॉ. संगीता मलिक.....	19
8—'21 वीं सदी का हिन्दी गद्य साहित्य 'स्त्री विमर्श' के संदर्भ में। रेडिओ नाटक 'ऊष्मा'—प्रा. डॉ. संजय व्यंकटराव जोशी.....	22
9. अस्मिता की उल्लास और दलित—प्रो. संजय एल. मादार.....	24
10. The Position of SCL Literature in Education and its Translation into English Language.-Dr. Rajendra,.....	28
11. समकालीन कथा साहित्य में किन्नर विमर्श: 'पोस्ट बॉक्स नं. 203 नालासोपारा'—प्रा. डॉ. विनोदकुमार विलासराव वायचळ 'वेदार्य'.....	32
12. दुष्यन्त कुन्वर की कविताओं में देश की दशा पर व्यथा—उमाकान्त.....	34
13. उच्चतर माध्यमिक स्तर पर अध्ययनरत शहरी एवं ग्रामीण विद्यार्थियों मूल्यों का तुलनात्मक अध्ययन—वन्दना गुप्ता.....	38
14. मध्य प्रदेश में कबीरफंथ की धर्मदासी शाखा की ऐतिहासिक पृष्ठभूमि एवं महत्वपूर्ण स्थल: अध्ययन—उदय अढ़ाऊ.....	44
15. असगर बजाहत की कहानियों में लोकतंत्र—डॉ. विष्णु तंकप्पन.....	52
16. दलित साहित्य में उभरते विद्रोही स्वर—कृष्णा राणी सासमल.....	54
17. भक्तिमती मौरा का सामाजिक मुक्ति सन्देश—डा. जया मिश्रा—प्रतापगढ़.....	56
18. साहित्य और समस्या समाधान का पथ—डा. जया मिश्रा—प्रतापगढ़.....	58
19. Occupational Aspiration among Front Benchers and Back Benchers belonging to Senior Secondary Level—Dr. Deepa Gupta.....	60
20. स्वराज दल के कार्यो का ऐतिहासिक अवलोकन—डॉ. कमल किशोर.....	63
21. इक्कीसवीं सदी की कविता में स्त्री—डॉ. प्रणीता पी.....	68
22. जयनंदन की रचनाओं में बाल पात्र—डॉ. गोपाल प्रसाद.....	70
23. भारत में कृषि यंत्रिकरण : एक समीक्षात्मक मूल्यांकन— डॉ. योगेन्द्र सिंह.....	73
24. Future of Digitalization in India—Ms. Shivangi Goel.....	75
25. 'काल' विविध चिन्तन परम्पराओं में—शशि सिंह.....	78
26. ब्रिटीश कालीन मुंबई इलाखा व शिक्षणाची वाटचाल— डॉ. एच.एम. शेख.....	81
27. हिन्दी साहित्य में काव्यशास्त्र की भूमिका: काव्य में अलंकारों का महत्व—प्रा. डॉ. राजश्री भामरे.....	83
28. कृष्ण काव्य परंपरा और विद्यापति—डॉ. श्रीहरि त्रिपाठी.....	87
29. Multiple Regression Model: An Application To Women Fertility Data—Dr. Vijaykumar Kulkarni.....	90
30. DaśĀvatĀra Concept Symbolizes The Theory Of Evolution- Dr. Akshya Kumara Mishra.....	95
31. Teacher As A 'Role Model' In Formation Of Value Education—Dr. (Smt) Savita Singh.....	99
32. स्त्री-मुक्ति की फ़सल संत मीराबाई का काव्य—डॉ. विजय शिवराम पवार.....	101
✓ 33. हिंदी साहित्य में दलित विमर्श—प्रा. हंबीरराव मारुती चौगले.....	103

मर्यादा, सिर सी दूर करि। मान अपमान दोर घर पट के निकसी ज्ञान गली॥" एक स्त्री होने के नाते मीरा को कई कठिनाइयों का सामना करना पड़ा। वह घायल हुई है। उसकी व्यथा को पहचानने वाला कोई नहीं है। इन समस्याओं का सामना करने के लिए मीरा तैयार हो चुकी है। उसकी पीड़ा कोई नहीं जानता है। उसका दर्द वही जान पाता है जो घायल हुआ हो। "दरद दीवानी न रह दरद न जान्य कोई। घायल की गति घायल ही जान्यों अगण संदोय।"

भारतवर्ष के इतिहास में एक महिला कृष्णभक्ति परंपरा में संत मीराबाई का नाम आता है। हिंदी साहित्य में ही नहीं बल्कि, समग्र भारतीय साहित्य में स्थान महत्वपूर्ण माना जा सकता है, अतः इनका कार्य असाधारण कार्य में गिना जा सकता है। वर्तमान स्त्री लेखन की प्रेरणा मीरा के जीवन एवं काव्य से ही मिली है। भारतीय इतिहास के मध्यकाल में पहली बार मीरा ने उन सभी बंधनों रुढ़ियों एवं परंपराओं का विरोध किया था, जिनका पालन करना एवं सामंती समाज द्वारा निर्धारित मर्यादाओं में रहना स्त्रियों के लिए अनिवार्य था। मीराबाई स्त्रियों से संबंधित गलत रुढ़ि-परंपराओं एवं पुरुष वर्ग के अनुचित दबाव से मुक्ति पाना चाहती थी। वस्तुतः मीरा का संघर्ष स्त्री को उसकी वास्तविक गरिमा और महत्व प्रदान करता है। इसी कारण संत मीराबाई का जीवन एवं काव्य परंपरा से चली आ रही स्त्री की दासता एवं बंधनों से मुक्ति की प्रेरणा देती है। वास्तविक रूप से देखा जाय तो उसमें स्त्री पुरुष दोनों को समान महत्व प्रदान किया गया है। जो प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूप से स्त्री अस्मिता एवं स्त्री स्वाभिमान की रक्षा करते हुए स्त्रियों को अमानवीय बंधनों एवं मर्यादाओं से मुक्ति पाने के लिए प्रेरणा देता है।

संदर्भ ग्रंथ सूची-

1. भक्त बावनी ग्रंथ में मीराबाई : श्री ब्रजेंद्र कुमार सिंहल 2. मीराबाई की पदावली, सं. परशुराम चतुर्वेदी 3. हिंदी साहित्य का इतिहास: संपादक: डॉ. नगेंद्र 4. मीरा का पुनर्मूल्यांकन - सं. सुरेश गौतम 5. भक्ति आंदोलन और सूरदास का काव्य - मैनेजर पांडेय 6. मध्यकालीन हिंदी कवयित्रियाँ - सावित्री सिन्हा

33. 'हिंदी साहित्य में दलित विमर्श'

- प्रा. हंबीरराव मारुती चौगले

सहाय्यक प्राध्यापक एवं हिंदी विभाग अध्यक्ष
स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

प्रास्ताविक :- विश्व में जब से मानव सभ्यता का विकास हो रहा था उससे भी पूर्व ताकदवर और कमजोर यह दो वर्ग हमारे समाज में मौजूद हैं। मनुष्य सभ्य होने के पूर्व जब जंगलों में निवास करता था तभी से ताकदवर लोग कमजोरों पर अधिकार जमाते आए हैं। जबसे मनुष्य जंगलों से बाहर निकला अर्थात् घरों में रहने लगा तब उसने रंग या वर्ण के आधार पर काला और गोरा भेद करना शुरू किया। पुरे विश्व में यह काला और गोरा भेद मौजूद था आज भी पूरी तरह से यह मीटा नहीं है। राजा-महाराजाओं के जमाने से दलित और सर्वर्ण यह विभाजन होता आया है यहाँ तक की रामायण और महाभारत में भी दलितों का उल्लेख मिलता है। भारतवर्ष की बात करे तो स्वतंत्रता प्राप्ति के बाद डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जी के प्रयासों से 'राज्यघटना' की निर्मित हुई और 26 जनवरी 1950 को राज्यघटना को लागू किया गया। इस राज्यघटना में सबको समान अधिकार दिए गए। विशेष रूप में 1965 तक दलितों को आरक्षण दिया गया जिससे वह अपनी प्रगति कर सके।

'दलित' व्याख्या :- 'दलित' शब्द का साधारण अर्थ होता है - दबा हुआ या दबाया हुआ। 'दलित' शब्द को लेकर अलग - अलग विदवानों ने अलग - अलग अर्थ बताएँ हैं। वह निम्नानुसार -

हिंदी शब्दकोष :- हिंदी शब्दकोष में दलित शब्द का अर्थ दिया हुआ है - 1) मसला हुआ मर्दित 2) दबाया, रौंदा या कुचला हुआ 3) खंडित 4) विनिष्ट किया हुआ 1 अमेरिकन विदवान एलनार जिलियट ने दलित की व्याख्या इसप्रकार दी है - 'Dalit is a common identity of those Indians who are particular socially neglected untouchables suppressed and backward.'² इन व्याख्याओं से पता चलता है कि दलित उन्हें कहा जाता था जो पीछे हुए, दबाए हुए, कुचले हुए और सामाजिक दृष्टि से हाशिए पर पड़े लोग थे।

दलित साहित्य की शुरुआत :- दलित साहित्य की शुरुआत या आरंभ महाराष्ट्र के मराठी साहित्य से होती है, ऐसा माना